

FORSKER FORUM

NR. 132 MARTS 2000

Stillings- dans

Efter fire måneders slidsomme danse-timer ser det ud til, at Forskningsministeriet og de faglige organisationer er enige om, hvordan dansetrinene skal se ud. Parterne mangler nu kun at blive enige om takten, før der ligger en ny aftale om stillingsstruktur for universiteterne, erfarer FORSKERforum.

Klarere karrieremuligheder for adjunkterne og større ansættelsessikkerhed for nogle af de grupper, der hidtil har levet et usikkert liv som løstansatte.

Der mangler endnu enighed om vigtige elementer før en ny stillingsstruktur-aftale er på plads, men ifølge FORSKERforums kilder får **adjunkterne bedre karriereudsigter**, idet institutionerne forpligtes til - under givne forudsætninger - at opslå en lektorstilling, som adjunkt kan søge. Universiteterne skal tvinges til at tænke i karriere for deres adjunkter.

Parterne er også enige om, at de undervisningsmæssige og de forskningsmæssige kvalifikationer i højere grad skal ligestilles ved stillingsbesættelser, dvs. at undervisningskvalifikationer udtrykkeligt skal bedømmes.

Samtidig skal **antallet af tidsbegrænsede stillinger begrænses**, idet stillinger som forskningsadjunkter, lektorer osv. (under den supplerende struktur) skal udgå.

Det skal også være slut med, at universiteterne bruger de samme **undervisningsassistenter** år efter år. Der laves en 3-års grænse, hvorefter universiteterne tvinges til finde mere permanente løsninger (forlængelse kan kun ske, hvis ua-jobbet ikke er hovedindtægtskilden).

Og for dem som i mange år (5-8 år) har været ua'ere eller eksterne lektorer (med mindst 450 timer årligt i gennemsnit) er der udsigt til en fast ansættelse som "undervisningsadjunkt" uden forskningspligt, på fuld tid eller deltid.

300 nye professorer

Fagforeningerne er ikke kommet igennem med kravet om professoroprykning efter bedømmelse (den norske model). Til gengæld kommer der flere professorstillinger i systemet.



Universiteter og sektorforskning tilføres 300 ekstra professorater, hvoraf nogle skal være ordinære og nogle skal være "professorer med særlige opgaver". Der er endnu åbent, hvordan fordelingen mellem disse kategorier skal være.

Nogle (100-200) skal være ordinære (tidsbegrænsede) professorater. Og nogle (100-200) skal være en ny professorkategori, tidsbegrænsede professorater med særlige opgaver. Disse stillinger er rettet mod yngre talentfulde forskere og mod funktionsbestemte opgaver - fx "satsningsområder" - som kan vare 3-5 år med mulighed for forlængelse i op til 3 år - jævnfør de ideer, som forskningsminister Weiss har fremført som en kongstanke.

Parterne er endnu ikke enige om, hvordan de 100-200 nye professorer skal aflønnes.

Vagtkorps

Endelig skal der nedsættes en følgegruppe, som skal holde øje med, om hensigterne med stillingsstrukturen faktisk føres ud i livet. Det gøres bl.a. for at foregribe, at der ikke sker en skævvridning, som det er sket under den nuværende aftale (fra 1993), hvor antallet af tidsbegrænsede stillinger (under den supplerende struktur) er vokset voldsomt.

Dansen om en strukturaftale - som er foregået via følerier igennem de sidste måneder efter forhandlingsforlis i november - forventes afsluttet i begyndelsen af marts måned.

jØ

Senest nyt: se www.forskeren.dk

Tilfredse sektorforskere 3
- lyder konklusionen efter to rapporteringer på området

Inhabile forskere 4
- lød beskyldningen. Men kun 7 pct. af bevillingerne gives til "insidere", siger Forskningsstyrelsen

Vestager snyder på vægte 5
- når skellet mellem professionsbachelor og universitets-bachelor bliver mudret til i nye lovforslag

Ikke samlebåndsforskning 6,
Universiteter skal ikke kopiere industrien, for det dræber kreativiteten, siger svensk erhvervsøkonom

Forskeruddannelse mangler tid 9
- til afhandlingen fordi kurser og pligtarbejde belaster, siger ny evaluering af ph.d.-uddannelsen

TEMA: Pension
De store pensionsårgange 12
1800 lektorer og professorer er ældre end 54 år og kan dermed ane pensioneringen

Hvad får jeg i pension? 13

Optankning 14
Forskere føler ikke at behøve dårlig samvittighed over, at de føler sig mast, når de når op i 60-års alderen, siger Johan Fjord Jensen

Fratrædelsesordninger 16
- er den bedste personalepolitik, hvis der skal skæres ned, siger dekanen, som har været hårdest ramt af nedskæringer

Stripperkongens piger 20
Nej, ikke i et pænt blad som FORSKERforum.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Lektor Jens Heide, IDA
Lektor Carl-Henrik Brogren, DM III
(ansv.hav. for dette nummer)

Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)
Journalist Jan Vang-Lauridsen

Redaktionens adresse:

FORSKERFORUM
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39 15 30 45 lok. 242

Fax: 39 15 32 64

E-mail: Joe@magister.dk

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 20. marts 2000

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Lyngbyvej 32F
2100 København Ø
Tlf. 39 15 30 45

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER



Carl-Henrik Brogren.
Konst. fmd. for DM's forskningsinstitutionsansatte (afd. 3)

Udenfor stillingsstrukturen

Rapporten "Forskere på sektorforskningsinstitutioner - arbejdsvilkår og holdningen til arbejdet" (Aff 6/99) se næste side fortæller om mange tilfredse sektorforskere, men også at fire ud af ti ikke synes, at deres forskningstid er "passende".

Rapporten skal angiveligt medvirke til at give overblik over sektorforskningsområdet, men - set ud fra de ansattes synspunkt - går den ikke nærmere ind på et par problematiske elementer i en del ansættelser.

Spørgsmålet er bl.a. hvor godt denne eksisterende stillingsstruktur egentlig egner sig til sektorforskningsens arbejdsvilkår? Mange ansatte opdager ret hurtigt, at deres administrative og rådgivningsmæssige opgaver både splitter og tager tiden fra forskningen, og selv om forskning overordnet set måske prioriteres højt både hos ledelse og medarbejdere, kan det for mange virke svært at tilrettelægge en effektiv forskningsaktivitet, og dermed meritere sig i henhold til stillingsstrukturens succeskriterier - de "rigtige" videnskabelige artikler.

Problemerne for sektorforskningen ligger ofte også i en ledelse, der er rent politisk-administrativt rekrutteret, og måske kun i en perifer grad tidligere har drevet selvstændig forskning. Det er selvkært vanskelig for denne type ledelse at skabe de rette vilkår for kreativt forskningsarbejde. Der er derfor alfa og omega for en vellykket sektorforskning, at der gives råderum for kreativitet og originalitet, og at der skabes arbejdsvilkår, der muliggør fordybelse. Hvis sektorforskning skal tiltrække de bedst kvalificerede forskere og være i stand til at medvirke til uddannelsen af disse, skal arbejdsvilkårene være konkurrencedygtige på løn- og ansættelsesforhold, hvilket bedst sker under en stillingsstruktur, hvor karriere-mulighederne kan planlægges langsigtet.

Stillingsstrukturaftalen har - trods intentioner om flere faste stillinger - ikke begrænset antallet af midlertidige ansættelser til sektorforskningsinstitutioner. Ud over at have gjort en masse unge forskeres økonomiske dispositioner for et stabilt familieliv nærmest umulige, har aftalen også tilført de fastansatte forskere yderligere arbejdsbyrder i form af utallige bedømmelsesopgaver og øget pres for at skaffe eksterne midler til de løse projektansættelser.

Hvis ansættelse i sektorforskningen skal være attraktiv er der derfor god grund til - nu hvor det akademiske arbejdsmarked hastigt ændrer sig - at se kritisk på ansættelses-usikkerheden i de mange midlertidige stillinger. Der er sektorforskningsinstitutioner, der bruger de løstansatte som "buffer" i systemet, og det skaber utryghed og dårligt arbejdsmiljø. Rapporten om de løstansattes vilkår ("Løse fugle - et studie i forskere i tidsbegrænsede stillinger" (Aff, november 1999), se FORSKERforum 129) fortæller da også om store personlige omkostninger ved dette liv.

Samtidig er det ikke alle forskningsinstitutioner, der har samme løn- og ansættelsesvilkår af den simple grund, at nogle slet ikke er under stillingsstrukturaftalen. Det gælder især mindre arbejdspladser som lokale museer og arkiver, samt enkelte sektorforskningsinstitutioner tæt knyttet til det administrativt-politiske system (styrelser og direktorater), f.eks. Fødevarerdirektoratets to institutioner. Skønmæssigt er formodentlig fra 500-1000 af DM's sektorforskere udenfor.

Det er uden tvivl sådan, at ansatte under stillingsstrukturaftalen generelt er bedre lønnet. Og der er utvivlsomt forskelle hvad angår ansættelsesproceduren, hvad angår lønforhandlingen ved ansættelsen og senere i ansættelsen. En af stillingsstrukturaftalens væsentligste elementer er eksterne deltagere i de faglige bedømmelsesudvalg, samt de fastlagte stillingskategorier og de dertil knyttede faste løntillæg, der i store træk svarer til de tilsvarende junior- og seniorstillingskategorier på de højere læreanstalter. (Bagtanken med denne lighed var og er ønsket om mobilitet mellem institutionerne). Om det faktisk er lykkedes, mangler at blive opgjort.

Kendetegnet ved hovedparten af de institutioner, der står uden for stillingsstrukturen er ofte tættere kontakt til det politisk-administrative system. Et af resultaterne heraf er et ofte større politisk-administrativt engagement med øget opgave pres af administrativ karakter, og deraf følgende mindre tid til forskningsaktiviteter.

Nogle har bevidst forladt den konkurrenceprægede forskning og valgt det administrative job. Men andre så gerne at forskningen indgik mere i deres arbejde, hvilket i øvrigt er helt i tråd med institutionernes formål og arbejdsplaner, og de så gerne, at mulighederne blev forbedret. Forskning kræver - for at være innovativ og problemløsende - et koncentreret engagement, der vanskelig falder i tråd med omfattende ad-hoc administrative opgaver.

Samlet set er det derfor vigtigt at få klarlagt de væsentligste fordele og ulemper ved at være ansat i eller uden for stillingsstrukturen, og dernæst - på de berørte institutioner - at få taget hul på en afklaring og modernisering af forholdene.

Groft sagt skal visse forskningsinstitutioner gøre en særlig indsats for at opretholde et højt forskningsniveau og dermed undgå at blive opsamlingssted for ikke-forskningsmotiverede medarbejdere og for dårlige forskningsledere. Det kan gøres ved at fastholde høje forskningsambitioner og give medarbejderne muligheder for at udfylde dem, ved at give udsigt til en stabil jobudvikling og en konkurrencedygtig løn og ved at sikre ensartede løn- og ansættelsesvilkår (som fremmer en sund mobilitet).

Giv kreativiteten en chance.

C.-H. Brogren er ansat ved Institut For Fødevarer-sikkerhed og Toksikologi, Fødevarerdirektoratet

Tilfredse sektorforskere

- konstaterer forskningsleder Kamma Langberg efter foreløbig at have lavet to rapporter om området

“Jeg er overrasket over den store grad af tilfredshed blandt sektorforskere. Jeg havde i forundersøgelsen fået indtryk af, at der var større problemer, men undersøgelsen viser, at det meget store flertal er meget tilfredse. Det skal ikke få én til at overse de utilfredse, men deres opfattelse skyldes konkrete forhold på deres institution, fx ledelsen, manglende forskningsmuligheder, omstruktureringer o.lign.

Seniorforsker Kamma Langberg - der selv er ansat i sektorforskningsinstitutionen Analyseinstitut for Forskning (AfF) - har i de seneste år sammen med Pia Kallegaard belyst sektorforskningen i mange facetter.

Langberg har den oplevelse, at der er tale om velkvalificerede forskere med et bredt netværk, som dermed også har brede muligheder på arbejdsmarkedet.

her har der vist sig, at en del enkeltpersoner har fortalt problematiske erfaringer med stillingsstrukturen (når de skulle fortælle deres ansættelsehistorie), en del ph.d.'ere fortæller om vanskelige arbejdsvilkår, mens der kun er enkelte som fortæller om politisering af deres arbejde.

“Det er min oplevelse, at problemet ofte formuleres på en anden måde: At ledelsen har en direkte eller indirekte ministerie-kontakt ...”, konstaterer Kamma Langberg.

Langberg har imidlertid også fået gjort op med den forestilling - som måske er opstået ud af de problematiske historier med sektorministerierne - at samarbejde med sektorministerierne fylder meget:

“Grundlæggende har sektorforskere et overraskende stort samarbejde med andre forskere, især på universiteterne. 62 pct. samarbejder med universiteter, mens kun

om de har “passende tid” til forskning. 40 pct. fortæller, at de har passende tid, 21 pct. er mellemfornøjede og 39 pct. har ikke passende tid.

Fire ud af ti utilfredse?

Er 4 ud af 10 respondenters utilfredshed ikke markant - og i modsætning til undersøgelsens generelle konstatering af tilfredshed?

“Nej, det synes jeg ikke. Jeg tror, at de 40 pct. afspejler, at det er meget vekslende hvor meget respondenterne aktuelt forsker, og det er vekslende over tid. Så man kan jo lige så godt sige, at det bare er udtryk for, at de fleste gerne ville forske mere ...”, svarer Langberg og forklarer, at undersøgelsens koncept er, at svar på de enkelte spørgsmål gerne skulle være balancerede - som i det aktuelle spørgsmål om “passende tid” - men at

Sektorforskeres tidsanvendelse på udvalgte aktiviteter i procent af samlet arbejdstid:

	Forskning	rådgivning m.m.	adm./myndighedsopg.	arbtid/uge
Ph.d.stip.	80	2.5	2.4	43.0 t.
Forsk.ass.	48	21	10	40.5 t.
Forsker	59	14	12	39.5 t.
Seniorforsk.	47	14	12	41.4 t.
Seniorrådg.	21	33	28	42.3 t.
Forsk.leder	20	8	33	...
Gnsnit.				41.8 t.

Note: Der er kun medtaget de vigtigste aktivitetsgrupper. Forskning omfatter således kategorierne “grund- og anvendt forskning”, men ikke udredningsarbejde o.lign. De øvrige aktiviteter ud over de nævnte er af mindre omfang, fx skrivning af ansøgninger (som dog for forskerne omfatter 8 pct. af tiden og for forskningslederen endnu mere), vejledning, undervisning, deltagelse i udvalgsarbejde, bedømmelsesudvalg, efteruddannelse.

Kategorien forskningsledere dækker også laboratorieleder og afdelingsleder, men gruppen af ansatte i den kategori omfatter kun få personer (og det er derfor statistisk meningsløst at angive en gennemsnitlig arbejdstid for disse).

Kilde: Forskere på sektorforskningsinstitutioner (AfF 6/99).

(Men hun gør samtidig opmærksom på, at undersøgelsen ikke omfatter dem, som er stoppet i utilfredshed).

“Utilfredsheden findes i grupperinger, fx er de ældste medarbejdere generelt de mest utilfredse, og data tyder på, at det ofte handler om, at der er gennemført forandringer, hvor de ansatte ikke har været inddraget i processen. Og den negative oplevelse som de ældste medarbejdere har fået der, smitter af på deres oplevelse på andre spørgsmål”.

Under politisk pres?

Undersøgelsen borer ikke i et problem, som ofte dukker op i enkeltsager: om forskerne oplever at være udsat for politisk pres, fx fra deres sektorministerium? Det har AfF ikke spurgt direkte til, men i stedet givet mulighed for at lufte deres synspunkter i brede “kommentarfelter”. Og

17 pct. arbejder sammen med ministerierne”, fortæller seniorforskeren.

Seniorforskeres arbejdstid

Og hvad angår det konkrete tidsforbrug på arbejdsopgaver (se tabellen) er Langberg især overrasket over, at seniorforskere har så meget forskningstid:

“Jeg havde en tese om, at seniorforskere - som er den største gruppe medarbejdere - forskede noget mindre. Men her skal man være opmærksom på, at der er stor spredning mellem de enkelte personer. Der er nogle med tunge forskningsopgaver, og nogle med mindre projekter. Men tendensen er klar: Jo ældre og længere op i systemet, jo større spredning mellem kollegerne”.

Undersøgelsen viser stor variation i seniorforskeres tilfredshed med forskningstiden. De deler sig på spørgsmålet,

sammenkodning af svar på flere spørgsmål ville give nogle sammenhænge. Og ud fra det koncept vil det således være uheldigt, hvis en meget stor del erklærer sig utilfredse eller utilfredse.

Men betyder det så ikke, at egentlige konflikter eller problemer glider væk?

“Nej, for hensigten var at lave en faktor-analyse, der kan sige noget om institutionernes forhold”, slutter forskningslederen.

AfF er nu i gang med en ny undersøgelse af sektorforskningens netværk under titlen “Forskningsledelse under forandring”, hvor metoden er spørgeskemaer og kvalitative interviews. Undersøgelsen gennemføres inden for de næste par år.

Rapporter:
“Sektorforskningens roller og rammebetingelser” (AfF 7/98)
“Forskere på sektorforskningsinstitutioner - arbejdsvilkår og holdninger til arbejdet” (AfF 6/99)
kan hentes på hjemmesiden: www.afsk.au.dk

Forskere bevilger penge til sig selv

Tilliden til dansk forskning undergraves

En forskning

En forskning om den danske forskningsfinansiering er blevet offentliggjort. Den viser, at forskere i Danmark bevilger penge til sig selv. Det er et problem, som bør være opmærksomhedspunkt for forskningsrådet og programkomiteerne.

En forskning om den danske forskningsfinansiering er blevet offentliggjort. Den viser, at forskere i Danmark bevilger penge til sig selv. Det er et problem, som bør være opmærksomhedspunkt for forskningsrådet og programkomiteerne.



En forskning om den danske forskningsfinansiering er blevet offentliggjort. Den viser, at forskere i Danmark bevilger penge til sig selv. Det er et problem, som bør være opmærksomhedspunkt for forskningsrådet og programkomiteerne.

En forskning om den danske forskningsfinansiering er blevet offentliggjort. Den viser, at forskere i Danmark bevilger penge til sig selv. Det er et problem, som bør være opmærksomhedspunkt for forskningsrådet og programkomiteerne.

En forskning om den danske forskningsfinansiering er blevet offentliggjort. Den viser, at forskere i Danmark bevilger penge til sig selv. Det er et problem, som bør være opmærksomhedspunkt for forskningsrådet og programkomiteerne.

Inhabile forskere?

Omkring syv procent af bevillingerne fra forskningsråd og programkomiteer gives til insidere, mens 93 gives til outsiders, viser tal fra Forskningsstyrelsen. Umiddelbart tyder det ikke på store problemer med inhabilitet, sådan som Børsen hævdede.

“Dansk forskning er gennemsyret af inhabile forskere, der bruger deres tid på først at definere forskningsopgaver og derefter selv bevilger sig opgaverne. Det undergraver ikke alene tilliden til dansk forskning generelt. Det er også et problem for danske virksomheder, som ofte bliver omgået ved tildelingen af forskningsmidler”, konkluderede Børsen i en artikel “Forskere bevilger penge til sig selv”, som havde DI’s Bjarne Lundager som hovedkilde (8. februar).

Historien dementeres imidlertid af tal fra Forskningsstyrelsen. Ifølge dette er det kun omkring syv procent - eller 100 mio. kroner - af alle midlerne, der bevilges af forskningsråd eller programkomiteer går enten til nuværende medlemmer eller til medlemmer, som er udtrådt af forskningsråd eller programkomiteer. Det betyder, at 93 procent af midlerne gives til helt udenforstående.

Ifølge sekretariatschef i Forskningsstyrelsen, **Ib Terp**, tyder tallene ikke på et problem. Det er nemlig ikke lovligt at afskære medlemmerne af rådene og programkomiteerne fra at søge og samtidig skal de være anerkendte forskere. Og de får da heller ikke alarmerne til at hyle hos Dansk Magisterforenings formand Per Clausen:

“Umiddelbart lyder det ikke som om, der er et problem, men man kan jo ikke vide om det dækker over enkelttilfælde”.

Spørgsmålet om forskernes (in)habilitet er behandlet i betænkning 1317 om forskningsrådenes sagsbehandling. Heraf fremgår det, at man ikke kan fratage en forsker retten til at søge, selv om vedkommende er medlem af et bevilgende organ. Men de pågældende vil aldrig selv kunne deltage i behandlingen af ansøgningen.

Seriøs øremærkning

Direktør i Forskningsstyrelsen, **Jens Morten Hansen**, gav - før tallene blev gravet op -udtryk for at overdreven ‘øremærkning’ af midler faktisk er et problem: “Forskere i rådssystemet kan

netop ikke bevilge penge til sig selv, men kan måske i visse programkomiteer have haft mulighed for at ‘øremærke’ bevillinger inden opslaget for derefter at udtræde, når det viser sig, at de alligevel har fået lyst til at søge”, lød meldingen lige efter Børsens artikel.

“Det er et seriøst problem - at man kan være med til at definere et program, og at øremærkningen derved tit får en tand mere, end meningen var fra politisk hånd”, sagde han til Børsen.

“Med min udtalelse til Børsen ønskede jeg at henlede opmærksomheden på - og

gentage, således som vi gjorde i Forskningsforums årsberetning sidste år - at vi har for mange små ‘cigarkasser’ (politisk motiverede småprogrammer), hvor man ikke som i Statens (6) Forskningsråd har mange uddelingsrunder, der giver en større administrativ professionalisme, og hvor man kan gå for vidt med at detaljere opslaget, således at kun bestemte forskere i realiteten kan komme i betragtning. Denne ‘øremærkning’ kan foregå på mange - bevidste eller ubevidste - måder, og det eneste rigtige er, at ansøgninger skal behandles i store klumper (og dermed efter brede opslag), således at der foreligger en reel konkurrencesituation, forklarede han og tilføjede:

“Der er mange eksempler på, at medlemmer har fået afslag, ligesom medlemmer også har fået bevillinger”.

Det har ikke været muligt at få en kommentar til styrelsens nye tal fra Jens Morten Hansen.

CVU: De andres reform?

v. **Lars Rhein Hansen**,
formand for IDAs Uddannelses- og forskningsudvalg

Undervisningsministeriet har iværksat et større reformarbejde for de mellemlange uddannelser. Reformen skal samle uddannelsesstederne til større enheder (CVU'er) og etablere en professionsbachelorortitel.

Det er uforståeligt at ingeniøruddannelserne skal involveres i endnu en reform. Siden ingeniørreformen i 1993 har der været gennemført sammenlægninger og nedlæggelser af institutioner og udvikling af diplomingeniøruddannelsen, der er anerkendt som en akademisk bachelorgrad. Dette reformarbejde har været særdeles udbytterigt for ingeniøruddannelserne.

De andres reform?

v. Lars Rhein Hansen, formand for IDAs Uddannelses- og forskningsudvalg

Undervisningsministeriet har iværksat et større reformarbejde for de mellemlange uddannelser. Reformen skal samle uddannelsesstederne til større enheder (CVU'er) og etablere en professionsbachelorortitel.

Det er uforståeligt at ingeniøruddannelserne skal involveres i endnu en reform. Siden ingeniørreformen i 1993 har der været gennemført sammenlægninger og nedlæggelser af institutioner og udvikling af diplomingeniøruddannelsen, der er anerkendt som en akademisk bachelorgrad. Dette reformarbejde har været særdeles udbytterigt for ingeniøruddannelserne.

Diplomingeniør- og eksportingeniøruddannelserne udbydes ved både ingeniørhøjskoler og universiteter. Hvis den fremlagte reform gennemføres, vil der ske **en opsplnitning af uddannelserne i udviklingsbaserede uddannelser og uddannelser på forskningsinstitutioner**, hvortil der dog ikke er knyttet forskningsmidler. En sådan opsplnitning giver reminiscenser til før ingeniørreformen hvor der var to korte ingeniøruddannelser (teknikumingeniør og akademiingeniør) med samme erhvervsigt. Med reformen blev der skabt klarhed både for ansøgere og arbejdsgivere omkring uddannelsernes indhold og profiler. IDA så helst, at der blev iværksat en udviklingsproces for ingeniøruddannelserne og ingeniørhøjskolerne på tværs af universiteter og højskoler. På ingeniørområdet bør arbejdes på at sikre et teoretisk højt niveau i diplom- og eksportingeniøruddannelserne samtidig med at uddannelsernes anvendelsesorien-

tering sikres. Det bør ske, ved at stille samme vilkår for og krav til uddannelserne både på og uden for universiteterne.

Der lægges med reformen op til at diplomingeniørortitlen får status som professionsbachelor. En ny uddannelsesortitel, der indføres for de mellemlange uddannelser. I dag er diplomingeniøruddannelsen anerkendt som en akademisk bachelorortitel (B.Sc.) med direkte adgang til en toårig kandidatuddannelse som civilingeniør på universiteterne uden brobygningsforløb eller lignende.

IDA må på det skarpeste tage afstand fra denne ændring. Det er vores klare opfattelse at **diplomingeniørortitlen risikerer at blive devalueret ved at blive sat på professionsbachelorniveau**, en afgangstitel som akademisk set må betragtes som lavere end den nuværende. En særlig dansk bachelorgrad må desuden forudses at give vanskeligheder for IDAs arbejde med at fastholde den internationale anerkendelse uddannelserne på højeste niveau. En international devaluering af uddannelserne vil medføre stor gene for uddannelserne, kandidaterne og erhvervslivet.

Af det fremlagte lovudkast fremgår det, at de nye CVU'erne har ret og pligt til udviklingsbaseret og forskningstilknytning. Det er i sig selv et positivt element i reformen. Det er særdeles vigtigt i forhold til diplomingeniøruddannelsens særkende, at den giver umiddelbar erhvervskompetence, hvorfor uddannelsen ikke kan tillades at sakke væsentligt agterud for de aktuelle forhold i erhvervslivet.

Det fremgår imidlertid af bemærkningerne til lovudkastet, at der er afsat 10 mio.kr. til udviklingsmidler i de første to år, resten af midlerne skal skaffes ved rationaliseringer indenfor sektoren. 10 mio.kr. må anses for at være forsvindende lille i forhold til de 18 uddannelser og 102 uddannelsesinstitutioner, der tænkes at indgå i reformen, og rationaliseringsgevinsterne vil nok lade vente på sig, al den stund der til stadighed skal uddannes flere.

Hvis man fra politisk side ønsker at reformere og udvikle de mellemlange uddannelser for at gøre disse mere tidssvarende og attraktive for de uddannelsessøgende, må man indse at det ikke nytter blot at "fordre hunden med sin egen hale", der må sikres at de nødvendige midler der skal understøtte reformen.

CVU: Vestager snyder

AC protesterer voldsomt mod, at mvu-uddannelser uden praktik kan omfattes af den nye lov og dermed få titlen "professionsbachelor". Vestager har i sidste øjeblik ændret nogle formuleringer i lovforslaget.

AC kalder det en parallelisering, som får helt uacceptable konsekvenser for de bacheloruddannelser, der i dag udbydes på handelshøjskoler og visse universiteter inden for erhvervsøkonomi og sprog, idet de pludselig kan blive til "professionsbachelor"-uddannelser, selv om de er forskningsbaserede.

Forslaget åbner op for, at de reelle professionsbacheloruddannelser (på MVU) gradvis får mere teoretisk indhold på bekostning af praktikken, og at man dermed kan beberåbe sig forskningstilknytning - og dermed løfte om direkte adgang - uden brobygningsmodul - til universiteternes overbygninger. "Falsk varebetegnelse", siger AC, der henviser til, at det kan blive en glidebane, hvis visse universitetsuddannelser dubleres på CVU'erne og at det kan medføre en forringelse af kandidatuddannelserne.

AC kræver, at professionsbachelorerne (fra CVU'erne) skal igennem et "brobygningsforløb" for at kunne læse videre på universitetet eller på en handelshøjskole, hvorimod bachelorer fra universitetet skal kunne fortsætte direkte på overbygningen. Det påpeges, at uddannelsesstyperne er væsentligt forskellige.

jø

DPU uden universitetslov

Akademikerorganisationerne protesterer mod, at Danmarks Pædagogiske Universitet ifølge lovforslaget herom oprettes efter en undtagelsesparagraf i universitetsloven. Som det eneste universitet skal man således ikke udbyde bacheloruddannelser, men alene kandidatoverbygninger samt ph.d.-uddannelser.

I sammenhæng hermed protesteres over, at professionsbachelorer - uanset uddannelsesindhold - kan optages på DPU's overbygninger. Det kaldes en uheldig udvikling der - sammen med CVU og DPU-forslagene - kan føre til, at især nogle universiteters bacheloruddannelser (læs: især RUC's og AaU's pædagogiske) lægges ud på CVU'erne med fare for kvalitetsforringelse af universitære uddannelser.

jø

Universiteternes mikro-død

Universiteterne bombarderes med metoder hentet fra industrien, men det er fuldstændig idiotisk, da det dræber kreativiteten, mener en af Europas specialister i industriledelse og -økonomi. Han vil have debat om universiteternes rolle, så de bliver 'funky, sexy and creative'

"Det er det dumme, jeg har hørt. Det er helt idiotisk. Universiteterne skal ikke overføre principperne fra industriledelse. Det er helt ødelæggende. Det kan jeg sige som specialist inden for feltet".

Assistant professor og ekon.dr Kjell Nordström, der er en af Europas førende forskere i virksomhedsledelse og -økonomi, er skarp som en nysleben barberkniv. Universiteterne er globalt set på vej til at blive **respirator-patienter**, da de overtager eller presses til at overtage styringsværktøjer fra industrien, der som sit ypperste mål har at standardisere og gøre tingene gennemsnitlige. Stik modsat universiteterne, hvis formål er at præsentere forskning og undervisning på højeste videnskabelige niveau.

I stedet for at kigge til industriens rækker skal pendulet drejes over mod kunstens verden. "Kunsten og musikken har meget tilfælles med videnskaben - eller burde have det - i kreativitet og erkendelse. Det er derfra vi skal lære og lade os inspirere; ikke fra industrien. *Forskere skal være superstjerner på samme måde som kunstnere og musikere*", siger Kjell Nordström, mens han kigger sig omkring i Radisson Hotellets bar, hvor vi opholder os.

Han har lige svunget pisen over den danske slipse-elite med en pep-talk om hypermoderne virksomhedsledelse. Han provokerer dem. Alene ved sin fremtræden. Han er barberet skaldet, fingrene er fyldt med guldringe, halsen omklamret af snoede guldhalskæder, der matcher techno-outfittet. Og så er han samtidig assistant professor på et af Stockholms mest eliteprægede universiteter, **Handelshøjskolen i Stockholm, samt bestyrelsesmedlem i flere store skandinaviske virksomheder**.

Virksomhedslederne labber hans budskaber til sig, men med de svenske undervisnings- og forskningspolitikere går det mildest talt mere træt.

"Forleden havde jeg et møde med fremtrædende svenske politikere, men efter en times tid, begynder de at lukke øjnene. De mangler interesse", lyder det sarkastisk. Og manglen på interesse er fatal, universiteterne bevæger sig med små skridt over mod deres egen død. Mikrodøden.

Forskningsvognningen - publish or perish

Universiteterne er ved at udvikle sig til en gråmeleret masse, hvor kreativitet er tre favne under jorden, og hvor eksperimen-

tel og nyskabende videnskab - *universiteternes raison d'être* - er mindre almindeligt end regnvejrsdage i det danske efterår. En af hovedårsagerne til dette er, at styringsværktøjer fra industrien kommer væltende ind over universiteterne.

Forskningsvognningen - publish or perish - er en af hans yndlingsversioner.

"Man kan ikke lave universitetetsforskningen som på et samleband. Konsekvensen er, at der udvikles strømlinede universiteter som mindre amerikanske universiteter, hvor alle producerer og har anerkendte tidsskrifter, men hvor der ikke bliver tænkt en eneste original tanke"

Universitetetsforskningen hverken kan eller skal være strømlinet som et samleband.

"Det er ikke muligt at lave eksperimentel forskning på den måde. Konsekvensen er at der udvikles strømlinede universiteter som mindre amerikanske universiteter, hvor alle producerer og har anerkendte tidsskrifter, men hvor der ikke bliver tænkt en eneste original tanke", siger han.

Hvis der skal være forskningsvognning, så skal det være med en helt anden tidsramme - måske 15 år. Ellers er konsekvensen ifølge Nordström, at forskerne vælger det sikre.

"De gennemgår og analyserer en database på kryds og tværs, men uden at der kommer noget banebrydende ud af det. Det skaber et dødsygt, konformt og homogent miljø", mener han.

Det danske forskningsministeriums forslag om indførslen af **udviklingskontrakter**, får også tommelfingeren nedad. Helt nedad. Endnu et element af industrialiseringens underminering af den videnskabelige kreativitet og erkendelsesproces.

"Det er tragisk, det som sker med universiteterne og højskolerne", sukker han. Der sker åbenbart en kortslutning mellem offentlighedens legitime interesse i universiteternes gøren og laden - og brug af skatteydernes penge - og de redskaber som anvendes til at opnå det. Oven i købet adopteres industriens styringsværktøjer på en meget amatøragtig måde.

Funky, sexy and creative

Universiteterne skal være 'funky, sexy and creative'. **Undervisnings- og forskningsministre skal zoome ind på kunstens og musikkens verden, hvis de vil lade sig inspirere**. Inden for musikbranchen følges to spor, hvor der sondres klart mellem det som giver mad på bordet - exploration - og det som for alvor river - experimentation.

"I øjeblikket er sangerinden Björk i Geneve for at synge Schönberg. Der er helt indlysende, at hun ikke kan få noget kommercielt ud af det. Det er ren experimentation. Men på andre tider orienterer hun sig mod det mere mainstream marked, for at tjene de penge der muliggør den eksperimentielle del", siger han. Distinktionen skal universiteterne holde fast i ellers ender det med, at hovedparten bliver gråmeleret forskning, der hverken er fugl eller fisk. Musikbranchen rummer også skræmme eksempler på, hvordan kunstnere (læs videnskabsfolk) reagerer på industrialismens styring. Avantgarde-musikeren, Prince, der er kendt for banebrydende musik, kunne ikke leve med den spændetroje som hans pladeselskab prøvede at lægge han i (læs styringsværktøjer fra industrien), hvor det ene album efter det andet skulle være konforme og sikre succeser. Han begik kunstnerisk selvmord i protest. Og genopstod som The Artist Formerly Known As Prince på sit eget pladeselskab.

Også det konkrete kreative samspil i en musikgruppe kan universiteterne lade sig inspirere af, når der skal laves nye strukturer for organiseringen af projektforskning. Musikkerne spiller sammen, indgår i en organisk helhed, hvor de respekterer hinandens enestående kvalifikationer som saxofonist, sanger mv., men samtidig bruger hinanden aktivt. "Det kunne hjælpe til at gøre universiteterne 'sexy, funky and creative'".

Selv var Kjell Nordström ved at drukne i konformeringspres og ensomhed før han fik gang i et samarbejde med to kolleger, hvor de havde musikersamarbejdet som udgangspunkt. Så begyndte forskningen pludselig at danse efter hårdere rytmer. Det resulterede i bogen, *Funky Business - Talent Makes Capital Dance*, hvor man allerede i titlen kan se inspirationen fra musikverdenen. Det åbnede for en forskning, der i dag er vidt efterspurgt på alle universiteter i verden og blandt virksomhedsledere fordi, den bryder med den dominerende common sense. "Og det er



ikke fordi vi er over-intelligente, men fordi vi arbejder sammen på den her måde, hvor vi rigtig kan komplementere hinanden. Derfor er vi nu i verdenseliten”.

Han medgiver, at den øgede fokus på teams må få nogle konsekvenser for forskerens fuldstændige ret til selv at vælge sin forskning. “Men den autonomi vil jeg gerne slække på, hvis det giver meget mere spændende miljøer, der sender et klart signal om, at der er vi på vej hen.”, fortæller han.

Langtidsvalgt ledelse

Men kan det lade sig gøre inden for den måde universiteterne er organiseret på med et halvampuleret medarbejder demokrati, er titusinde EURO-spørgsmålet.

Kjell Nordström har allerede afvist tågesnakken om at indføre professionel ledelse og industrielle styringsmekanismer. Demokratiet er uundgåeligt for den sprudlende forskningsinstitution, hvor forskerne dog skal lade være med at vælge den blødeste kompromiskandidat, der ikke gør skade, til leder.

Universiteterne skal også organiseres, så ledelsen får muligheder for at lede og skabe betydeligt mere spændende miljøer end i dag. Og Nordström mener, at det kan være nødvendigt med længere valgperioder til ledelsen end tilfældet er i dag, hvor de blot vælges for 4 år af gangen. Han sidder og vejer argumenterne for og imod på sin virtuelle brevvægt. Ulemperne er selvfølgelig at en forkert leder kan køre en hel institution i sæk, men omvendt vil han også kunne skabe og gennemføre de nødvendige prioriteringer, som er nødvendige. Og han foretrækker de indbyggede farer i det mere dristige projekt med længere valgperioder til ledelsen fremfor at fortsætte med gråmeleeringen, som det sker i dag, forklarer han.

Men det er også klart, at ledelsen ikke kan fortsætte med at tale fra de gamle manuskripter, som de har fundet i skuffen for allerede brugte tanker. Skal en ændret ledelsesstruktur have betydning, så skal der kraftigt nytænkning til. Et lille eksempel er et opgør med at en ph.d-studerende sidder og laver sin afhandling mutters alene. Den skal - helst - laves i et team med andre.

Derfor kommer, at ledelsen skal have større frihed til at disponere over lønmidler mv. Og meritokratiet, hvor du kun rekrutterer personale blandt folk med en traditionel forskerkarriere. Der skal også rekrutteres folk, som har valgt andre karriereveje som virksomhedsledere og kunstnere - for at nævne et par eksempler. Ellers kommer miljøerne til at mangle den dynamik, som kun et heterogent miljø kan give.

Universiteterne: Dem ypperste tænkning

Universiteterne og højskolerne kan ikke klare det uden, at den politiske overbygning er i orden. I Sverige er der stort set ingen reel og kvalificeret debat om universiteternes rolle i samfundet. **De fleste er tilsyneladende forført af ideen om at overføre logikken fra industriledelse til universiteterne**, forklarer han skuffet.

“De danske ‘udviklingskontrakter’ er endnu et element af industrialiseringens underminering af den videnskabelige kreativitet og erkendelsesproces...

Oven i købet adopteres industriens styringsværktøjer på en meget amatøragtig måde”.

Præmissen for hans indkast i debatten er, at universiteterne skal være stedet for den ypperste tænkning. Det kan de kun blive, hvis grænserne for alvor trækkes i forhold til industrien og andre ‘interesser’. Universiteterne skal finde deres eget rum. De skal ikke være forlængede udviklingslaboratorier for erhvervslivet. Og så skal den samfundskritiske forskning for alvor styrkes, lyder budskabet.

Som ekstra ingredienser taler Kjell Nordström om specialisering og prioritering. Hvis universiteterne skal kunne tiltrække de bedste hoveder blandt de unge - både kommende studerende og forskerspirer - og blandt etablerede forskere, så skal institutionerne specialisere sig inden for de felter, hvor de er de bedste i ver-

den. “*Det gennemsnitlige dør med globaliseringen. Og som det ser ud nu, er vi ikke i stand til at prioritere og specialisere os*”; siger han og vender et selvkritisk blik på Handelshøjskolen i Stockholm. Handelshøjskolen underviser i alle discipliner inden for moderne virksomhedsledelse og -økonomi. Ifølge Kjell Nordström nytter det dog ikke, da de i stedet skal specialisere sig inden for to måske tre områder. Resten skal lukkes, hvis man ikke skal importere hele fakulteter andre steder fra for at varetage undervisningen.

“Kun på den måde kan man få fat i Lucilla fra Rom, der skal rejse fra far, mor, sol, pasta, pizza, bedstemor og bedstefar for at tage til det kolde Stockholm. Det gør hun kun, hvis vi er bedst i verden. Det samme gælder for Stanford-forskeren”, konkluderer han.

Jobsikkerhed er ligegyldig

Hvis det lykkes at gøre universiteterne sexy, funky og creative, så kan det måske også medvirke til at løse de videregående institutioners rekrutteringskrise.

“På min Højskole har vi et gigantisk rekrutteringsproblem. Når der kommer en student som virkelig er god, så prøver jeg på at holde på ham, men typisk vil han ikke blive der. Universitetet er ikke en attraktiv arbejdsplads. Det er for ensomt, lønnen er for dårlig og miljøerne ikke inspirerende nok. Og så kan de smarte studerende sagtens gennemskue, at industrialiseringen og standardiseringen af videnskaben ikke gør universiteterne til spændende steder.

“*Hvad fedt er der ved at skulle lave den slags videnskab, spørger de*”. Det skal ændres, hvis universiteternes Titanic-skæbne skal ændres. Til gengæld er giver han ikke så meget for fagforeningernes argumenter om at jobsikkerhed er nødvendig for at kunne tiltrække de bedste forskerspirer.

“De unge er eksempelvis ligeglade med jobsikkerheden og den slags, da de ikke kan forestille sig en karriere kun et sted”, siger han og haster videre ved at koble sig ind på en telefonkonference.

Forskningen taber

Kun en brøddel af de ansatte på Statsbiblioteket arbejder som forskere - selv om man kalder sig en forskningsinstitution

Forskningen skal fylde mere på Statsbiblioteket i Århus end tilfældet er nu. Ledelsen skal i højere grad være i stand til at prioritere mellem omverdenens tiltagende krav og melde det ud til interessenterne og brugerne. Og ledelsen skal sørge for at de igangværende genforhandlinger (med Kulturministeriet) af resultatkontrakten trækkes ud af et meget lukkede kredsløb, hvor medarbejderne ikke indrages eller informeres.

Sådan lyder **forskningsbibliotekar Ole Hafstrøms** ønske til ledelsen af Statsbiblioteket.

Det er tredje resultatkontrakt, som ledelsen skal signere. De første to har ifølge Ole Hafstrøm været en gode for institutionen, da de har friholdt biblioteket for store besparelser. Men til gengæld er kontrakterne for upræcise, når det kommer til at præcisere hvilken rolle forskningen skal indtage. Og det på trods af at Statsbiblioteket i Århus formelt set er en forskningsinstitution, hvilket ifølge Ole Hafstrøm ikke er tilfældet i praksis.

Forskningsambitioner?

Det er Statsbibliotekets vigtigste rolle at fungere som bibliotek og formidlingscenter. Forskning er en anden opgave, men spørgsmålet er, hvor store forskningsambitionerne i det hele taget er?

I regnskabet for 1998 er bibliotekets totaludgifter på 130 mio. kroner og heraf er der brugt 2.5 mio. til forskning.

Kun 3.7 årsværk ud af 246 årsværk er rettet mod forskning. Der er ansat 4 i seniorforskerstillinger samt tre i seniorrådgiverstillinger, tre er ved at kvalificere sig til seniorrådgivere eller - forskere og der er et eksternt finansieret Ph.d. stipendiat.

Det mener Ole Hafstrøm er alt for lidt, da det ikke giver mulighed for at opretholde den

kritiske masse, der er nødvendig, hvis institutionen skal kunne fungere som en forskningsinstitution. Der er eksempelvis ikke ressourcer nok til at kunne rekruttere til forsknings- og udviklingsprojekter. At institutionen på den måde har neddroset forskningen - og ansat så få seniorforskere - overrasker på en måde forskningsbibliotekaren.

"Intentionen med den nye stillingsstruktur og resultatkontrakterne var, at styrke forskningen i form af flere seniorforskere, fornemmede jeg. Men udviklingen er gået i en anden retning med færre seniorforskere til fordel for seniorrådgivere", siger han@M:Mangler prioritering



Der er mange grunde til, at det har udviklet sig på denne måde. IT er en af dem. "Der skal bruges mange ressourcer til for eksempel IT-udviklingen", fortæller han. IT-udviklingen har været resource-tung og er kommet brugerne til gode, men det interne arbejde har IT'en ikke gjort smidigere. Så netto set er der flyttet ressourcer fra forskningen og andre dele til IT-projekterne, uden at det har afspejlet sig i at ledelsen har meldt ud, hvilke områder de nedprioriterer.

Og det gør specielt ondt nu, hvor det ikke længere er Finansministeriet, men Kulturministeriet der direkte sidder på pengeposen, der skal finansiere resultatkontraktens indhold. Ole Hafstrøm efterlyser derfor, at ledelsen begynder at prioritere og udmelde sine prioriteringer. Han nikker genkendende til seniorforsker ved Nationalmuseet, Nils Engbergs, udsagn (*FORSKERforum* 131), hvor han forklarede, at ledelsen har for svært ved at sige nej til opgaver, der kommer fra ressortministeriet. Statsbiblioteket har tre hovedopgaver: at servicere universitetet, at fungere som pligtafleveringsbibliotek samt være en overbygning til folkebibliotekerne. Og hvis ledelsen ikke formår at prioritere mellem disse tre områder, så resulterer det i at alle områderne påvirkes negativt.

v/

Næsten hver tredje ph.d.-stipendiat oplever, at tiden til det samlede ph.d.-forløb er utilstrækkelig. Og hver anden oplever, at især tiden til arbejdet med selve ph.d.-projektet - forskningen og afhandlingen - er for alt for knap eller i underkanten. I praksis bruger de ca. 22 måneder ud af de 37 måneder til deres eget forskningsprojekt, og det er for lidt.

Stipendiaterne mener imidlertid ikke, at tidsproblemet skal løses ved at udvide tiden ud over de nuværende 3 år, men derimod ved, at der skal lægges mindre vægt på kurser og undervisningspligt.

Det fremgår af en ny evalueringsrapport "**GODT BEGYNDT - forskeruddannelsen i Danmark**" (20. januar). Et panel på 7 personer repræsenterende internationale forskerinstitutioner og aftagere med titl. Grundforskningsdirektør Peder Olesen Larsen har belyst "ph.d.-uddannelsen i et internationalt perspektiv, herunder i særdeleshed kvaliteten i uddannelsen".

Selv om fokus er på systemets standard, så er der også blevet plads til at belyse stipendiaternes vilkår.

Kurser og undervisning belaster

I den gældende struktur skal stipendiaterne have et halvt års kursusvirksomhed og et halvt års undervisning / formidling. Begge dele bør ændres, foreslår rapporten.

Mange stipendiatere oplever, at mange kurser ikke er skræddersyet til deres behov. Rapporten anbefaler derfor en opstramning af kursusområdet, og så må det absolutte krav om et halvt års kursusarbejde frafalde, så de enkelte fakulteter selv kan sætte målet.

Mindre end halvdelen af stipendiaterne oplever, at undervisnings- og formidlingsopgaverne kun var fagligt relevante i en vis grad eller overhovedet ikke. Rapporten fastholder dog, at krav om deltagelse i undervisning / formidling skal fastholdes, fordi den er en nødvendig kvalifikation til deres senere karriere, men den bør højst lægge beslag på 10 pct. af den samlede ph.d.-tid, dvs. højst 3-4 måneder i stedet for de nuværende 6 måneder. Og heri skal være indregnet forberedelsestid som svarer til det, de faste lærere har.

Et praktisk problem ved halvering af undervisningstiden er at denne i dag har karakter af pligtarbejde på 840 timer, som er lønnet og dermed en nødvendig indtægt for stipendiaterne. Der er imidlertid gode grunde til at reducere pligtarbejdet, lyder anbefalingen fra udvalget.

Løsning:

Tag penge fra kandidaterne

Idet pligtarbejdet indgår som en ressource på institutionerne (især på huma-

uddannelse mangler tid

- til afhandlingen, fordi kurser og pligtarbejde belaster. Løsning er at tage ressourcer fra kandidatuddannelserne - og det forslag er noget vrøvl, siger DM's formand

niora og samfundsvidenskab med stor undervisningsbyrde) vil det koste penge at frigøre stipendiaterne fra pligtarbejdet. Og de penge skal hentes fra kandidatuddannelserne, foreslår rapporten frimodigt.

En sådan anbefaling - der blander sig i en bredere uddannelsespolitisk prioritering - er ikke fremmed for evalueringsgruppens formand Peder Olesen Larsen.

Rapporten konstaterer, at forskeruddannelserne er effektive og at det skal belønnes. Omvendt har Danmark

"...en række kandidatsudier med meget lange studietider, langt ud over det normerede, med et meget stort frafald, og i visse tilfælde også med beskæftigelsesproblemer for kandidaterne. Der er noget paradoksalt i, at der i det danske uddannelsessystem tolereres lange studietidsoverskridelser for kandidatstudierne, samtidig med at ph.d.-studierne søges gennemført med en stram disciplin".

Panelet mener, at pengene kan hentes ved *"at reducere optaget til de kandidatstudier, som har det største frafald og de længste studietider, specielt hvis man kunne finde metoder til i større grad kun at optage studerende, som havde viljen til og var i stand til at gennemføre studiet på normeret tid. Dette ville give mulighed for overførsel af ressourcer fra kandidatuddannelser til ph.d.-uddannelser"*.

DM-formand: Vrøvl

DM's formand Per Clausen kalder sammenkædningen af ph.d.'ernes problemer og kandidatuddannelserne for noget vrøvl:

"Rapporten fortæller, at ph.d.-stipendiaterne skal have bedre kår, så forskerkarrieren bliver attraktiv. Og så dokumenteres det endnu en gang, at der generelt er brug for flere ressourcer til universiteterne - og de penge skal ikke bare tages ved at forringe kandidatuddannelsen", siger DM-formanden. "Mig bekendt er der ikke gennemført nogen evaluering af kandidatuddannelserne - og det er de heller ikke blevet bedt om. Derfor er det mærkeligt at de fremsætter påstande om, hvordan man kan reducere kandidatuddannelserne".

DM-formanden henviser samtidig til, at evalueringer af enkeltfag fortæller, at kvaliteten på kandidatuddannelser er høj, og at det måske er baggrunden for den store effektivitet på ph.d.-trinnet.

Samling på elite-institutioner?

Af evalueringsrapporten fremgår:

"Dansk forskeruddannelse skal på hvert enkelt område være sammenlignelig med det bedste andetsteds i verden" (anbefaling 2)

Rapporten fastslår - uden at nævne navne - at nogle institutter og fakulteter

har så ringe kvalitet, at de ikke burde uddanne nye forskere.



Tidligere universitetsdirektør Peder Olesen Larsen sammen med sin daværende minister Hertel Haarder anno 1990.

Evalueringsformand Peder Olesen Larsen er kendt for sine elitære holdninger. Det mislykkedes i sin tid for ham at sammenlægge alle forskningsråd til et centralt råd, og han blev derefter direktør og formand for Grundforskningsfonden, hvorfra han nu er pensioneret. Men den elitære tankegang genfindes i evalueringen, som nærmest polemiserer mod dansk ligemageri:

"Det har hidtil været ønsket i Danmark, at alle universiteter og fakulteter skal give forskeruddannelse ...

Det har ikke været ønsket, at forskeruddannelse skal være forbeholdt nogle få "eliteuniversiteter". For at komme unden om vanskelighederne hævdes det i Danmark, at alle universiteter kan og skal være eliteuniversiteter målt med internationalt alen. Men hvordan skal det gå til?", spørges der, og svaret lyder:

"Der skal mere til end ønsketænkning. Helst skal selvstændige universiteter selv finde ud af det. Men de skal erkende, at de er underkastet konkurrence og ikke har et monopol. Hvis de ikke kan leve op til vore anbefalinger og de krav, som målet om internationalt niveau stiller, så vil de skulle sig ud som andenrangs universiteter, hvad angår forskeruddannelse. I så fald bør de ophøre med at udbyde forskeruddannelser" (anbefaling 5).

Krav til vejledningen

Både af faglige grunde men også for at kunne slippe væk fra dårlig vejledning, bør der være mulighed for at en studerende kan skifte vejleder. Sådan står der i ph.d.-rapporten.

Universiteterne skal samtidig diskutere, hvad der er god vejledning. Den enkelte vejleder må således ikke pålægges for mange ph.d.-studerende. Og der skal tages konkret stilling til vejlederens kvalitet, uanset om de er ansat som lektorer eller professorer. Det skal ske både ved udpegning af vejledere, undervejs i studiet og ved studiets afslutning.

Den godt vejleder er aktiv forsker på internationalt niveau, have internationale kontakter, have tid til at gennemføre vejledningen og vide, hvilke krav der stilles til god vejledning af ph.d.-stipendiater, opregner rapporten og konstaterer at det er urealistisk at tro, at alle universitetslærere lever op til disse krav. Og universitetet må ikke afvise dette problem ved at henvise til, at alle "principielt er kvalificeret som vejleder".

Det anbefales også, at ph.d.-stipendiater skal kunne have flere vejledere. Det anføres dog ikke, hvordan der skal skaffes ressourcer hertil, når vejledningen allerede i dag er (for) begrænset. Inden for humaniora og samfundsvidenskab kritiserer en tredjedel af stipendiaterne således, at de har fået i underkanten eller betydelig mindre vejledning end de havde brug for.

jø

Genforskere 'skjuler' dødsfald

Små 700 genterapiforsøg med død eller alvorligt forværrede helbred til følge holdes skjult af amerikanske forskere, viser undersøgelse. I Danmark ryster genforskere på hovedet, men Dansk Industri vil ikke tage kategorisk afstand



Amerikaneren Jesse Geldinger blev kun 18 år. Han døde efter at være 'behandlet' med genterapi af forskere fra University of Pennsylvania mod en sjælden genetisk stofskifte sygdom, der gjorde at hans lever ikke kunne producere enzymet OTC. Årsagen til døden er endnu uafklaret. Problemet blev ikke mindre af, at universitetsforskerne 'glemte' at indberette dødsfaldet til det amerikanske sundhedsministerium, fordi de frygtede mediehetz og dalende finansiering af deres forskning fra private virksomheder.

Eksemplet med Jesse Geldinger er kun et ud af godt 650 tilfælde som USA's National Institute of Health har afdækket ved en nylig rundspørge. Rundspørgen viste, at der har været små 700 tilfælde af uønskede bivirkninger ved genterapi i løbet af det sidste halvandet år. Det vil sige, at mere end ni ud af til genterapiforsøg med død eller alvorlig forværring af helbredstilstanden til følge aldrig er er kommet offentlighedens kendskab.

Sagen har skabt utrolig røre i USA, hvor senator Bill Frost har anmodet om en høring i kongressen. Repræsentanter for den bioteknologiske industri har på forhånd tilkendegivet, at de ønsker at begrænse muligheden for offentliggørelse af uønskede bivirkninger, skriver Dagbladet Information.

Til Danmark

I Danmark har der også være eksempler på, at industrien har været modstandere af offentliggørelse af forskningsresultater, så FORSKERforum spørger Dansk Industris teknologikonulent, Peter Frank om, hvad han mener om denne sag.

"Sagen illustrerer, hvor vigtigt det er at

have en klokkeklar aftale. Det er helt fundamentalt, at der opbygges klare aftaler ud fra et etisk og retsligt grundlag for at undgå den slags sager", siger Peter Frank. Ellers ønsker han ikke at kommentere den konkrete sag, da han kun kender den fra omtalte Dagbladet Information. Derfor vil han heller ikke tage direkte afstand til den måde den amerikanske bioteknologi industri i USA har reageret på, hvor de vil kvæle offentliggørelsen af de kritiske forskningsresultater med henvisning til den private ejendomsret. Alligevel kan han godt lokkes til at sige, at hvis Dagbladet Informations dækning af sagen, så ligger den amerikanske bioteknologiske industris reaktion måske på grænsen.

Dansk Industri forsvarer naturligvis virksomheders ret til at skulle kunne profitere af sine investeringer i forskning bl.a. i form af patenter. Det er ikke lykkedes at afædske Dansk Industri et klokkeklart svar på, hvor og hvornår det ifølge DI er legitimt at tilbageholde bivirkninger ved genterapiforsøg. "Det skal jeg ikke sidde her og gøre som bureaukrat. Der skal vi have fagfolk på banen, og så skal det vurderes i konkrete tilfælde", siger han.

Peter Frank mener ikke, at der findes lignende tilfælde i Danmark. "Vi har ikke set tilfælde, og vi er et langt mindre land, hvor de fleste kender hinanden, og så er vi heller ikke så langt fremme som i USA", fortæller han.

Dansk forsker kritiserer

"Jeg kan ikke sige andet end, at det er tåbeligt. Som forskere skal vi overholde de gældende regler. Her hos os arbejder vi både med genteknologi og radioaktivi-

tet, og hvis vi ikke rapportere om evt. uheld, så vil vi blive lukket med det samme", siger kemikeren Kim Kusk Mortensen fra Aarhus Universitet.

Han har ingen overbærenhed til overs for, at forskere 'glemmer' at indrapportere uønskede bivirkninger. Det giver bagslag og næring til myterne om, at forskere er Frankenstein-typer, hvilket resulterer i at almindelige borgere mister tilliden til forskerne.

Mortensen har heller ikke meget til overs for at den amerikanske bioteknologiindustri vil holde oplysningerne tilbage med henvisning til den private ejendomsret. "Det er et amerikansk lovgivningsfænomen. Det er svært at forholde sig til, men man kan jo kun ryste på hovedet. Ind imellem får retten til forskningen nogle helt groteske konsekvenser".

I Danmark har der også været smuttere bl.a. den kendte 'Århus lever-sag'. "Men her skred offentligheden ind lynhurtigt og hårdt, og sådan skal det være", afslutter Kim Kusk Mortensen.

Kritisk brobygger

Samarbejde med det private erhvervsliv er utrolig godt, men nu fylder det for meget, fortæller årets brobygger i Aalborg. Han efterlyser større forståelse for grundvidenskabelig ingeniørforskning

“Jeg ved godt, at det nu lyder som om, at jeg taler imod mig selv, men det er det nuancerede billede, jeg gerne vil have frem”.

Overraskende indleder **professor, dr techn, Jørgen Bach Andersen fra Aalborg Universitet**, der netop har modtaget Nordjysk ingeniørpris for at være brobygger mellem universitet og det private erhvervsliv, med at sige, at samarbejdet med den private industri fylder for meget på universiteterne. “Du må ikke misforstå mig. Jeg er utrolig glad for vores samarbejde med den private industri. Det er meget givtigt, men der er for lidt tid og for få ressourcer afsat til grundvidenskabelig ingeniørforskning. Mindst en tredjedel af tiden skal være afsat til det, men i øjeblikket er det langt under”, siger han, der er leder af Center for Personkommunikation ved AAU.

Tonerne vil nok overraske mange outsiders, da Jørgen Bach Andersen er kendt som brobyggeren par excellence i Aalborg, hvor han været en af de fremtrædende personer i den Nordjyske pendant til Silicon Valley, nemlig Mobilicom Valley, der har formået at tiltrække repræsentanter for de vigtigste mobiltelefonfirmaer.

Selv forsker han i telekommunikation, hvilket han har gjort siden han lavede “en meget akademisk afhandling om antenner på DTU i 1971”. Den gang var afgrunden mellem universiteterne og omverdenen for stor. Elfenbenstårnet for stejlt. Professorvældet for stort. “Det nærmeste man kom samarbejde med omverdenen var lidt samarbejde med Post og Telegrafvæsenet, der dengang var et offentligt selskab. Nu hedder det jo Tele Danmark og ejerne sidder i Chicago”.

Han mener, at universiteterne har en forpligtelse til at orientere sig mod omverdenen. Og det har han gjort gennem en stor del af sin forskning og som leder af Center for Personkommunikation, der på grundlag af en bevilling fra Forskningsrådene forener det grundvidenskabelige og det anvendelsesorienterede inden for ingeniørkunsten.

Godt eksempel

Et af de mest markante resultater han beskeder nævner er udsprunget af et specialesamarbejde mellem en studerende om et mobiltelefonselskab. “På det tidspunkt var der rygte fremme om, at felterne fra mobiltelefoner kunne skade cellerne og skabe kræft. Det resulterede i produktionen af en antenne, der både er kommunikationsmæssig effektiv og stråler væk fra den som taler”, beretter han. En antenne

der siden er videreudviklet, sat i storproduktion og anvendes som standardudstyr i mange mobiltelefoner. Måske også har sparet folk fra at udvikle kræft. Men Jørgen Bach Andersen vil dog ikke gå så langt som til at kalde det ‘forskning for folket, ikke for profitten’ sådan som det hed, da han startede på Aalborg Universitet for mange år siden.

Eksemplerne på det positive ved samarbejdet er mange, og han understreger, at det har været givtigt for Centeret, selv om **der også har været uheldige eksempler med uafklarede forhold omkring patienter.**

Forsvunden grundforskning

Men hvor afgrunden mellem omverdenen og universiteterne var for stor i gamle dage, kan man måske sige at den er for lille i dag. **Der er næsten ingen tid eller ressourcer tilbage til den grundvidenskabelige ingeniørforskning**, der ifølge Jørgen Bach Andersen er universiteternes eksistensberettigelse sammen med undervisning på højeste niveau og formidling. “Det er langt under en tredjedel af vores forskningstid, der er afsat til egentlig grundforskning. Det er svært at skabe gehør for det, både hos kolleger fra andre fakulteter og i ministeriet. Holdningen er lidt firkantet sagt, at de mener, at det kan virksomhederne da bare betale for”, siger han.

Men industriens forskning og universiteternes er langt fra det samme. Industriens forskning er meget målrettet mod produkter, der skal kunne produceres og sælges. Universitetsforskningen derimod er - eller rettere burde være - orienterede mod mere erkendelsesmæssige eller langsigtede spørgsmål. “Det betyder ikke, at vi ikke kan følges et stykke af vejen, og lære meget af hinanden, men der er altså også et væsentligt behov for den grundvidenskabelige ingeniørforskning”.

Også virksomhederne har brug for at universiteterne har forskningens gule førertrøje på, da det dels giver et afkast i form af gode ideer og indspark, og ikke mindst - i forlængelse heraf - adgang til de ideer som cirkulerer i de internationale forskernetværk, som virksomhederne jo ikke er en del af pga. deres indbyrdes konkurrence-situation.

Grundforskningen er også forudsætningen for, at universiteterne kan bevare sin position som vagthund eller revser - hvilket er et andet af dens raison d’être.

Jørgen Bach Andersen er udmærket klar over, at det ikke altid er lige let at bevare sin kritiske røst i offentligheden, hvis man finansieres af eksterne midler.



Jørgen Bach Andersen,
Aalborg Universitet

Men har er også et godt eksempel på, at det kan lade sig gøre. Han har senest været på banen i forbindelse med debatten om højspændingsmasters placering og deres indflydelse på udviklingen af kræft. Uden at hans kritiske omtale gik ud over forskningssamarbejder med den private industri.

Studenterne glade

AAU har som alle andre ingeniøruddannelsessteder haft svært ved at rekruttere til fagene. Han peger på, at i den sammenhæng er det en fordel at have en stor kontakt til det private erhvervsliv, da de studerende er glade for det. “Det gør deres overgang til erhvervslivet mere flydende. De ‘fortsætter’ tit blot med at arbejde i andre projekter”, fortæller han.

Selv om der er mange myter om det, så mener han ikke, at den tætte kontakt til industrien får betydning for hverken mulighederne for at tilbyde forskningsbaseret undervisning eller at sammensætte en bred og helstøbt uddannelse. Det sidste skyldes bl.a. at industrien vil have brede kandidater.

Til gengæld gør fraværet af midler til grundforskning, det svært at rekruttere til ph.d-niveau, for hvorfor skulle de studerende vælge en universitetskariere, når de kan gå over i det private erhvervsliv, hvor de får en højere løn, hvis de alligevel skal lave noget det minder om det samme?, spørger Aalborg-professoren. Næh, hvis universiteterne skal kunne tiltrække folk til det, som han mener er et rigtig spændende liv som universitetsforsker, så skal grundforskningen styrkes.



De store pensionsårgange

Mange professorer og lektorer bliver pensionsmodne inden for de næste 8 år.

Mange af universiteternes professorer og lektorer nærmer sig pensionsalderen. 1800 personer er således ældre end 54 år, og ser frem til - med de nye efterlønsregler - at kunne gå på pension fra 62 års alderen.

Set fra universitetets side betyder det, at næsten halvdelen af professorerne og lektorerne vil blive skiftet ud inden for de næste ti år.

Mange vil formentlig vælge at gå før den tvungne pensionsalder (70 for professorer og 67 for lektorer), og dermed udnytte muligheden for at gå på efterløn. En estimering for hele befolkningen (fra før efterlønsreformen i 1999) skønnede, at tilbagetrækningsmønsteret for en sammenlignelig gruppe (overordnede funktionærer) viste, at 10 pct. ville trække sig tilbage før 60-års alderen, 20 pct. i 60-61 års alderen, 50 pct. jævnt fordelt over 62-66 års alderen mens kun 20 pct. vil trække sig tilbage i alderen 67-70 år.

Fremskrivning af antallet af professorer og lektorer på universitetet i aldersgruppen 54-63 år pr. 31.12.2000:

Alder	professorer	lektorer
54-58	200 (25%)	775 (24%)
59-63	150 (20%)	615 (19%)
total	750	3160

Note: Fremskrivningen af aldersprofilen er foretaget ud fra Ståhle (Alder, køn og rekruttering 1999, tabel 3.4). Det indgår som forudsætning, at basistallene fra 1996 kan udsættes for en simpel forløbsberegning, dvs. at der ikke siden er sket et markant afgang for de pågældende aldersgrupper).

Procentberegningen er foretaget på basis af 1999-personalets størrelse. Såfremt professortallet udvides i det kommende år, vil andelen af de ældre ansatte formentlig blive mindsket.

År-2005 problemet

Undertiden er det blevet beskrevet som en form for "masseafgang", når de store aldersklasser i den faste stab når frem til den obligatoriske (tvungne) pensionsalder. Det er også blevet beskrevet som år-2005-problemet, hvor universitetet drænes for store vidensressourcer på samme tidspunkt. Ud fra denne tankegang skulle det være et særligt problem, at en katastrofal stor del af det fastansatte personale var samlet inden for et forholdsvis smalt aldersinterval.

Bertel Ståhles rapport anskuer aldersspørgsmålet ud fra forskningens synsvinkel, og han konkluderer, at den store afgang i de kommende år ikke bliver et problem, for generationsskiftet er allerede begyndt:

Man kan ikke partout sige, at personalet venter med at gå på pension til det seneste pensionstidspunkt. Mange vælger at gå før tiden.

Der har således været en overraskende stor udskiftning i det videnskabelige personale i perioden 1995-97. Knap en tredjedel af universiteternes samlede personalebestand var nyansat i den periode. De nyansatte vil således være i stand til at videreføre universitetets opgaver.

Og Ståhle argumenterer videre, at når de ca. 1000 professorer og lektorer, der nu er i aldersgruppen 54-58 år går i perioden 2008-2012, så vil en årlig udskiftning af 200 personer (ca. 40 professorer og 160 lektorer) ikke være noget problem. Der er tilstrækkeligt videnskabeligt uddannet personale (ph.d.-niveau) at rekruttere fra - det problematiske spørgsmål er nærmere, om de finder universitetet tilstrækkeligt attraktivt som ansættelsessted ...

Hvad

Den typiske akademiker i 60-års alderen har en sund privatøkonomi med en rimelig pensionsopsparing (**se figuren med de typiske medlemmer ovenfor**), har haft et stabilt familieliv (uden skilsmisser) og har ofte betalt sin ejerbolig. For dem vil det derfor ikke være et økonomisk problem at gå før tid.

En grundregel er der dog: Det er generelt dyrt at gå af før 62 årsalderen på grund af efterlønnen. Det typiske regneeksempel (**se tabellen ovenfor**) fortæller, at det er bedst for pensionsopsparingen, at vente med at gå til man er mindst 62 år (i relation til efterlønsreglerne) - og at det i øvrigt vil være fordelagtigt at forlænge yderligere med nogle år.

Mange faktorer

For dem, som nærmer sig pensionstidspunktet - mindst 62 år - bliver det store spørgsmål ofte, om de skal tage engangsydelsen eller ej.

Nogle siger, at 'i vores familie bliver vi utroligt gamle', og i den forventning er det bedst at vælge løbende pension. Derimod til den yngre i begyndelsen af 60-års alderen nok have brug for flere kontanter her og nu, og det kan tale for engangsydelsen (15-18 års pension på én gang).

Men MP giver sig ikke af med folks

Eksempler på pensionsudbetalinger til mandlige medlemmer af Magistrenes Pensionskasse

Eksempel	Levbar pension:	Levbar pension:	Levbar pension:	Levbar pension:	Levbar pension:	Årshæftninger
	fra den 1. juli 60 år	den 1. juli 62 år	den 1. juli 65 år	den 1. juli 67 år	den 1. juli 70 år	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
Medlemsskift i februar 1940 Medlemsskift i MP siden 01.02.1959	154.061					
Medlemsskift i februar 1938 Medlemsskift i MP siden 01.02.1945		55.397				
Medlemsskift i marts 1935 Medlemsskift i MP siden 01.03.1953			342.065			
Medlemsskift i januar 1933 Medlemsskift i MP siden 01.02.1951				236.371		
Medlemsskift i maj 1930 Medlemsskift i MP siden 01.05.1962					311.531	Stort løb

Tabellens eksempler viser typiske (gennemsnitlige) pensionsvilkår for 60-årige, 62-årige, 65-årige og 67-årige medlemmer af Magistrenes Pensionskasse, som vælger at gå på pension efter den nye efterlønsordning.
(Som 62-årig er der mulighed for alternativ udbetaling nemlig en engangsydelse på 455.304 kr. og livsvarig pension på 157.001 på 1.3.2000 eller engangsydelse nu og tre år senere 192.294 kr årligt).

får jeg

- i hånden pr. år, hvis jeg vælger at gå på pension som 62-årig?

Et typisk regnestykke for en akademiker med normal pensionsopsparring

private overvejelser, derimod kun de økonomiske pensions-spørgsmål. MP har opregnet nogle af de overvejelser, som man bør gøre sig, når man nærmer sig muligheden for alderspension:

- overvejer man hel eller delvis pension?
- er der hel eller delvis efterløn?
- skal man benytte sig af løbende pension eller engangsydelse?
- har man anden opsparing, fx kapitalpension?
- hvad er ægtefællens pensionsmuligheder?
- findes der brugbare fratrædelses- eller senior-ordninger på arbejdspladsen?

Efterløn og folkepension

Det er meget dyrt at gå før 62 års alderen, fordi der her også kommer et efterlønsaspekt. Og senere kommer folkepensionen.

Begge dele skal indgå i overvejelserne sammen med pensionen.

Med den nye efterlønsordning får man kun 135.000 kr. hvis man går som 60-62 årig, men så skal man være opmærksom på, at al pensionsopsparring modregnes. Og venter man til 62 år, så får man 148.000 kr.

Men hvis man modtager løbende pen-

sionsudbetaling allerede som 62 årig, så modregnes efterlønnen. For langt de fleste er det derfor en fidus at få udbetalt et engangsydelse (kr. 455.000 kr. i det eksemplet), som der godt nok trækkes 40 pct. skat af, men som til gengæld ikke blokerer for fuld udløsning af efterlønnen.

Har man energi til at fortsætte til man fylder 65 år (og man har sit efterlønsbevis), så får man en skattefri engangspræmie på ca. 107.000.

Når man så bliver 65/67 år bortfalder efterlønnen, men man modtager dernæst folkepension (på 50.000 kr. i grundbeløb).

Oveni de nævnte ydelser kommer så pensionen

150.000 kr. i hånden

Samlet vil et groft regneeksempel vise, at en universitetslærer eller sektorforsker, som har optjent almindelig pension (jf. eksemplet) og vælger at lade sig pensionere som 62 årig, vil have ca. 150.000 kr. årligt til disposition efter skat. (Der gås her ud fra, at engangsydelsen vil give 55.000 kr. (når den er delt op over 3 år) og efterlønnen ca. 100.000 årligt).

JØ

Født 1943. Trofast betaler til pensionskassen allerede som 29-årig.

Et sådant pensionskasse-medlem kunne Magistrenes Pensionskasse glæde med følgende budskab:

"For dit vedkommende forholder det sig således, at din ret til alderspension som 62-årig andrager kr. 170.000 årligt. Alternativt vil du kunne få udbetalt en engangsydelse (der skal afgiftsberiges med 40 pct.) på kr. 316.000 og en lavere alderspension på kr. 149.000 årligt. Får du alene udbetalt den nævnte engangsydelse som 62-årig sammen med efterløn, som der ikke ser modregning i, vil du - hvis du venter til alder 65 med at få udbetalt din løbende alderspension - få kr. 181.500 om året".



Optankning

INTERVIEW

Universitetet giver ikke plads nok til intellektuel optankning, og det er derfor helt naturligt, hvis forskere føler sig mast, når de når op i nærheden af 60-års alderen. Det behøver man ikke at føle dårlig samvittighed over, siger tidligere professor, der nu har været aktiv pensionist i næsten ti år ...

Nyt liv efter pensionen

Efterlønss Diskussionen for nogle år siden tvang mange af de ældre forskere og universitetslærere til at stille spørgsmål ved det uafvendelige: Hvornår skal jeg gå på pension?

Og hvis nogle udskød spørgsmålet, så bliver det aktualiseret inden for de næste par år. Fire ud af ti fastansatte universitetslærere er nemlig ældre end 55 år.

For nogle vil det være et fravalg. De er efter 25-30 år i systemet trætte af stigende undervisningspres (især humanisterne) og dokumentationskrav, og ønsker simpelthen at træppe ned. For andre vil det være et positivt valg af nye muligheder. Sådan var det for Johan Fjord Jensen, der som 62-årig gik på pension i 1992. Han oplevede at slippe for undervisningen og at kunne gå på opdagelse i nye forskningsområder.

UNIVERSITETSlæreren interviewede ham dengang (nr. 78, oktober 1994) og spørger nu igen - otte år efter - hvordan hans "liv på pension" egentlig kom til at forme sig.

"Jeg tror de fleste akademikere med et meningsfyldt arbejde fortsætter med at bruge deres fag eller akademiske færdigheder efter at de er gået på pension. Selvfølgelig de mest dovne af dem fortsætter med at læse og skrive. Og de mere aktive fortsætter på andre måder. Humanister med at fordybe sig i deres fag eller - som jeg - breder interessen ud. Og aktive jurister eller samfundsvidenskabs-folk med at sidde i udvalg og kommissioner, så længe der er bud efter dem. Et godt eksempel er fhv. ombudsmand Lars Nordkov Nielsen, der arbejdede aktivt til sin død i januar".

Johan Fjord Jensen var indtil 1992 professor i litteraturhistorie ved Aarhus Universitet. Så valgte han som 62-årig at gå på pension før tid.

At Fjord har brugt sin sen-alder til at forske og ikke til et mere passivt pensionistliv, beror ikke på den store livsplan:

"Jeg havde dengang kun en ambition om at færdiggøre en bog: "Livsbuen".

Men så blev jeg hængende i det kontor, som jeg fik stillet til rådighed på litteraturvidenskab. Og så har det ene projekt taget det andet, jeg har bevæget mig væk fra mit professions-fag, litteraturvidenskaben. Og disse faglige valg er kommet hen ad vejen og har i den forstand været tilfældige".

Men Fjord tror ikke på, at der dukker flere projekter op af hatten.

"Når jeg er færdig med mit nuværende projekt, så tror jeg ikke på, at der kommer flere. Jeg vil forberede mig på at dø. Nu skal jeg til at lære at være gammel og dø på den rigtige måde ...", siger han, men nævner dog, at han er begyndt at interessere sig for Heiku-digte (*om at ting ikke betyder noget, men at de bare er der ...*).

Behov for optankning

"Når folk kommer over de 50 år, bliver de trætte af deres job som universitetslærer, for så vil de gerne have plads til at fordybe sig i deres videnskab. Og som systemet er indrettet, så kommer den sult, uafhængigt af hvor meget undervisning, de har været pålagt eller "plaget" af. Fælles for de fleste af dem, som vælger at gå før tid, er at de gerne vil være uafhængig af den undervisningsforpligtelse ..."

"Nogle ser frem til pensionen og andre frygter den. Men pensionist-tilværelsen selv kan antage form af en krise, for her må mange fuldstændig omfortolke deres selvopfattelse i det rolle-afkald, som alderdommen hidtil har været i vores kultur".

Fjord 1994

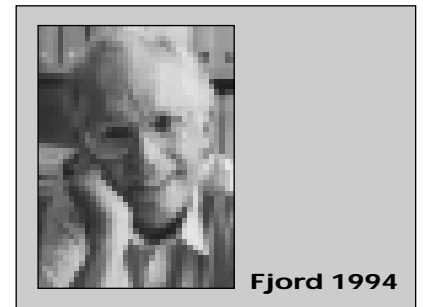
"Sådan er det bare, og det har man ingen grund til at have dårlig samvittighed over. Det hænger nemlig sammen med, at man i bestemte faser af sit liv har behov for at "tanke op" som forsker". Det er forskelligt fra fagområde til fagområde, men man bør i en universitetskarriere på 25-30 år have mulighed for at tanke op to gange - en gang i mens man er i fyrrerne og en gang i halvtresserne - og hver periode bør være på 2 år i sammenhæng. Men perioden bør så heller ikke være længere, for så får man svært ved at komme tilbage til faget, siger Fjord med henvisning til det, som rammer "universitetsbureaukraterne".

Udbrændthed

Fjord mener ikke, at forskere behøver at

have dårlig samvittighed over at opleve træthed eller "udbrændthed":

"Der er nærmere et problem, hvis de føler, at der ikke er noget galt! I det øjeblik at de ikke føler et naturligt behov for at tanke op, er der enten noget galt i deres egen udvikling eller i faget. Men jeg kan så også konstatere, at der er masser som ikke oplever noget problem eller har dem i en lidt for afslappet form. Så har de ikke den fornødne dedikation og burde ikke være i universitetssystemet", lyder Fjords hårde dom.



Fjord 1994

For universitetssystemet lyder forslag om 2 års forskningsfri som den rene luksus.

"Jo, hvis det bare lægges ovenpå de nuværende ressourcer. Men man kunne jo omdisponere, så det blev systematiseret i forlængelse af frisemestre, som mange fakulteter arbejder med i dag. Problemer er, at det ikke er nok med et undervisningsfrit semester, for i praksis er det pludselig ædt op af ekstra vejledning, eksamen, bedømmelser eller at man skal skrive en bog færdig. Derfor burde der være 2 år til optankning - og det ville frisætte en stor kreativitet, som universitetet ville profitere på", svarer Fjord.

"Misforstå mig ikke. Jeg har haft et privilegeret liv på universitetet, og det er et privilegium at være i systemet. Men det er et strukturelt problem, at ressourcetsituationen er så utilstrækkelig, at der ikke er rum til optankning. Det afgørende er, at det sker over en tilstrækkelig lang periode".

Langt liv som intellektuel pensionist

Fjord lever på ingen måde op til forestillingen om pensionisten, som går ind til en "passiv" tilværelse uden berøring med sit tidligere fag. Han har brugt sine akademiske færdigheder, og har herudover kun haft en "hobby": bjergvandring. Men her begynder fysikken at sætte sine grænser.

Han gik på pension i 1992 og brugte de første to år på at skrive en (psyko-historisk) bog om alder, "Livsbuen - voksenalder og livsaldre".

I dag kan Fjord se, at han snød sig selv,

da han skrev om Livsbuen som 63-årig.

“Dengang troede jeg, at jeg reflekterede som 60-årig, men virkeligheden var måske, at jeg nærmere så mig selv som værende i 50'erne. Så i virkeligheden beskrev den en slags midtlivskrise, hvor jeg troede, at jeg beskrev sporskiftet som 60-årig. Dengang og nu boede jeg for eksempel i andels-bofællesskab med folk, der var i fyrrerne, og jeg kunne ikke forestille mig at flytte i olle-kolle. Det kunne jeg godt nu ...”

Han følger sig dermed til den række af psykologer, som ubevidst kommer til at beskrive sig selv i eksistens-stadier, som er tilbagelagt. Positivt set betyder det så også, at når de når op i 60-års alderen er de i stand til at beskrive, hvad der skete (dem) i 40-års alderen.

“Man skal foregribe afgang: Det er ikke nok først som 53-årig at udvikle nogle interesser parallelt med karrieren. Det er eksistensen af disse interesser, som gør det muligt at folde livskvalitet ud i bredere skala i pensionist-tilværelsen”

Fjord 1994

Siden kastede han sig over videnskabs-teori og forskningspolitik, som i 1996 mundede ud i essay'et “Babel og tomrum”, som var et meget hårdt angreb på den stigende styring og teknokratisering af forskningen. Og i de sidste 4 år har han så arbejdet på en bog om kirkegårde, som har ført ham til rejser over hele verden. Han er ikke meget for at sætte vinkling eller videnskabsgren på værket, som har haft flere arbejdstitler (“*Vest for paradiset - kirkegårdens natur*” og “*Dødsbuen*”).

Devalouring af ældre akademikere

For Fjord er der ingen tvivl om, at der sker en devalouring af ældre akademikere.

“Det hænger simpelthen sammen med, at vi mister vores intelligens. Mens man i førkrigstiden havde en livsforståelse, hvor ældning var forbundet med alderdomshjem som eneste mulighed, så opstod der i efterkrigstiden - hvor pensionering blev en mulighed - et paradigme, hvor man gik ud fra, at man bevarede sine evner i en sen alder. Det anfægtede jeg i “Livsbuen”, som handlede om forfaldet på den ene side, men at forfaldet udløser en modbevægelse i en ny kreativitet - som var mit egentlige ærinde med det værk”.

Og da Fjord nærmede sig de 70 år fik han den oplevelse, at forfaldet fortsætter, men at det ikke erstattes af genvækst.

Da han skrev “Livsbuen” i årene op til

1993 var han selv i begyndelsen af 60'erne og forestillinger om døden indgik da i de eksistensielle overvejelser bag værket. “Men det var noget andet end den konkrete død, for livet var jo tilbage”.

Humaniora og jura

Hvad er så Fjords bedste råd til ældre forskere, som overvejer pensionering?

“Det får du ikke noget kontant svar på. Det er personligt og individuelt betinget. Og så er det fagbestemt”, siger han.

“For humanister er der en konstant rivalisering mellem tiden til undervisning og til forskning. I perioder kan man være heldig, at den går op i en højere enhed, hvor der er et stort samspil mellem forskningsemne, studenter og dig. Da er det krævende og berigende. Og sådan oplevede jeg det absolut, indtil jeg kom op i 50'erne. Da blev det en belastning, og derfor åbnede der sig nye valgmuligheder, da jeg lod mig pensionere”, siger han. Og tilføjer efter en tænkepause:

“Men det må være anderledes på økonomi og jura, hvor du oplever at skulle holde mammut-forelæsninger for 250 personer i en mikrofon. Det må nødvendigvis give et andet forhold til undervisningen, og stille nogle andre krav til op-tankning”.

Akademikerens behov “hobbyer”?

“Livet som forsker er særpræget. Det er en lidenskab, som hænger ved”.

Fjord mener, at akademikere på mange måder er privilegerede ved at kunne tage deres faglighed og boglige færdigheder med ud i pensionisttilværelsen. De behøver ikke en “hobby” - en privat interesse uden sammenhæng med deres arbejde - på samme måde som andre professioner, der oplever et tomrum efter erhvervs-karrierens ophør, fordi de ikke har haft mulighed for at opbygge en “alternativ historie”.

Han nævner eksemplet med de amerikanske piloter som pensioneres som 50-årige og halvandet år efter er halvdelen af dem døde. Og det samme gælder de nordiske 60-årige-direktører, der i deres arbejdsliv har været så travlt engageret i krævende og intense aktiviteter, at de ikke har nået at opbygge andre livsformer ved siden af.

“Der har været en sammenglidning mellem mine faglige og personlige interesser. Jeg har kunnet beskæftige mig professionelt med - fået løn for - det, som interesserede mig. Jeg har aldrig beskæftiget mig med noget helt andet, uden for mine intellektuelle interesser. Der er der sikkert noget, som jeg har forsømt? Men jeg ved ikke, hvad det skulle være ...”

jø

Ødelæggende fratrædelser

“Det er ødelæggende for planerne for fornyelse og omstilling, at nedskæringer primært sker ved i en årrække at fjerne alle ledige stillinger og ved hjælp af frivillige fratrædelsesordninger. Det går specielt hårdt ud over Niels Bohr Institutet, hvor aldersprofilen er særligt skæv, idet syv ud af ti forskere pensioneres i årene 2005-2015. Og indtil da får vi stort set ingen ledige stillinger.”

Den dystre melding kommer fra **professor Nils O. Andersen**, direktør for Niels Bohr Institutet ved Københavns Universitet, der er ramt af disse års nedskæringer på KU-naturvidenskab.

Direktøren henviser til, at omkring en tredjedel af de faste stillinger forsvinder i perioden 1997-2002. At nedskæringen implementeres som tre markante reduktioner med 1-2 års mellemrum er særligt ødelæggende for arbejdsmoralen. Reduktionen vil få alvorlige konsekvenser for bredden af forskningen og undervisningen.

Trods stillingsstop er det netop lykkedes at få et par vip-stillinger opslået og finansieret - bl.a. ved hjælp af Grundforskningsfonden - men dermed synes mulighederne udtømte for ansættelser inden for den faste ramme i meget lang tid fremover, fortæller direktøren.

Institutet har søgt at foregribe problemet ved siden 1997 afsat betydelige ressourcer til sit eget generationsskifteprogram, som planlægges at løbe over en tiårig periode. Indenfor dette har bestyrelsen netop vedtaget opslag af tre 5-årige forskningslektorater indenfor de områder, som forskningsudvalget udpegede som højest prioriterede. Stillingerne er tænkt som “post-postdoc”-stillinger, typisk til yngre forskere med væsentlig udlandserfaring. De vil blive fulgt op af ordinære lektoropslag ved ansættelsesperiodens udløb. Endelig vil instituttet aktivt bakke op om yngre forskeres ansøgninger i sammenhæng med eventuelle rekrut-programmer.

vl



Fratrædelsesordninger

- er den bedste personalepolitik, når der skal nedlægges stillinger, siger dekanen som har været hårdt ramt af nedskæringer i de sidste år

“Set i lyset af de store besparelser, som Det naturvidenskabelige Fakultet i de kommende år skal gennemføre, og som forventes at ville indebære et betydeligt antal uansøgte afskedigelser, har fakultetet ... besluttet, at der på ny skal gives tilbud om, at ønsker om fratrædelsesordninger fra alle medarbejdere ...”

Sådan skrev **dekan Henrik Jeppesen** ud til sine institutledere i midten af februar.

Fakultetet har haft succes med frivillige fratrædelsesordninger. I perioden 1990-99 var der 86 vip'ere og 151 tap'ere, som sprang på den vogn. Alene i 1999 var der 39 vip'ere og 50 tap'ere.

Nu findes der ikke dårlige mennesker ved vores fakultet, men - indrømmet - der er da folk, som vi har åndet i nakken i forbindelse med forskningsvognning, og som dernæst har valgt at gå på en fratrædelsesordning.

“Fratrædelse betyder, at der er forsknings- og undervisnings-opgaver, som falder bort. Og personalepolitisk skal man ikke glemme, at der er stillingsstop: Når der ikke slås nye stillinger op i perioden 2001-2003, så mister vi en gruppe unge talenter, som går andre steder hen”, siger dekanen. “Og samtidig betyder aldersfordelingen, at vi får brug for mange nyansættelser, når de store lærerårgange går af lige efter år 2004. Så for fakultetet gælder det om at holde skruen i vandet indtil da...”

Fratrædelsesordninger tilbydes alle, der er ældre end 55 år (dvs. fylder 55 år senest den 31. marts 2002). Men ansøgningen om frivillig fratræden kan dog kun (automatisk) imødekommes, hvis stillingen ikke genbesættes, dvs. at stillingen kan indgå i en planmæssig nedskæring af staben.

Og statistikken fortæller, at fire ud af fem på fratrædelsesordning vælger modellen med orlov i 6 måneder (indtil de kan gå på efterløn) samt et individuelt fratrædelsesbeløb.

Hårdere arbejdsliv

Det er dekanens fornemmelse, at der skete et skift for ti år siden. Dengang forestillede folk sig, at de skulle blive på pinden til de skulle (tvangs-) pensioneres. I dag er arbejdslivet blevet hårdere, og samtidig tænker folk også mere i at få en meningsfuld tilværelse efter arbejdslivet.

“Der er ingen tvivl om, at det ikke er så sjovt at være her, som det har været en-

gang. Folk føler sig pressede: Der ligger implicit et præstationsræs i forskningsvognningen. Der er kommet større undervisningskrav med flere studenter, mere pædagogik osv. Universitetet er ikke en attraktiv arbejdsplads”, siger Henrik Jeppesen.

“Og jo, man kan vel sige, at de dårlige ledelsesforhold er en kritik af ledelsen, men det er i høj grad en konsekvens af de nedskårne bevillinger, der altså ikke medvirker til at give en god stemning”.

Men hvad gør dekanen så for dem, som bliver i systemet?

“Vi prøver at rose dem og berolige dem, sådan at de ikke skal tro, at når stillinger falder bort, så skal de løbe hurtigere. Vi gør skam meget for at modernisere og rationalisere virksomheden. Men med 70 færre vip-stillinger sidste år - og et lignende antal over de næste fire år - må der være opgaver, som må falde bort ...”

Som personalestyring

I starten var fratrædelsesordninger en mulighed for ældre til at overveje deres situation, så der kunne ansættes yngre. Men med de store nedskæringsrunder er fratrædelse blevet en mulighed for at undgå fyringer - og der er således heller ingen, som er blevet direkte fyret på fakultetet i 1999, påpeger dekanen, der kalder det en “en personalepolitisk bedrift”.

For 10 af de 39 vip'ere som valgte aftrædelse i 1999, var det så som så med frivilligheden. De blev prikket, og bedt om at søge en fratrædelsesordning. Heri ligger der da en styring, indrømmer dekanen.

“Nu findes der ikke dårlige mennesker ved vores fakultet, men - indrømmet - der er da folk, som vi har åndet i nakken i forbindelse med forskningsvognning, og som dernæst har valgt at gå på en fratrædelsesordning. Nogle kan føle tilbuddet som et vist pres, men der er ingen tvivl om, at det er gode og agtværdige mennesker, som har gjort samfundet en tjeneste gennem deres karriere”.

Styringen kommer også ind ved (institutledernes og dekanens) udpegning af de områder, som eventuelt skal nedlægges eller omprioriteres, hvorved bestemte personer kommer ind i fratrædelseszonen.

“Og når der falder en stilling bort, så sendes den hen, hvor der skal skabes ny dynamik, hvor den faglige profil skal skærpes”, siger dekanen.

De 39 på fratrædelsesordning var i alderen fra 55 år og opefter. Nogle har således været et stykke fra deres pensionsalder, og dekanen har konkret kendskab til 3 personer ud af de 10 prikkede, som har fået andet job.



Dekan Henrik Jeppesen er 62 år:

“Jeg har ingen aktuelle planer om at gå på pension. Jeg har en valgperiode på et par år endnu, og jeg agter at følge mine projekter til dørs”

Fiasko for aftrapning

På naturvidenskab er der for øjeblikket kun 3, som har vist interesse for en seniorordning med nedtrapning af arbejdstiden. Seniorordninger kan opnås for ansatte, der er ældre end 55 år.

Ordningen giver mulighed for deltid, dog minimum 15 timer ugentligt. Ordningen betyder, at den ansatte går ned i løn, svarende til arbejdstiden, men at universitetet betaler et ekstra pensionsbidrag, så der ikke sker tab af pensionsret, når der sker pensionering.

Der skal samtidig indgås en klar aftale om, hvilke af medarbejderens opgaver, der bortfalder ved aftrapningen, og hvad det konkrete - reducerede og eventuelt ændrede - jobindhold bliver efter nedsættelsen.

Dekanen har ingen forklaring på, hvorfor så få på naturvidenskab har valgt deltid-ordninger. Til sammenligning er der to alene på antropologi, som har valgt den...

GB: Dandy i udlandet

Hver tredje sektorforsker har oplevet pression, viser engelsk undersøgelse

Også forskere i andre lande sættes under pres. Det viser en engelsk undersøgelse, hvor næsten hver tredje sektor forsker (i offentlig stilling eller i nyligt privatiserede institutter) er blevet bedt om at "tilpasse" deres forskningsresultater.

Rekvirenten angav i tre begrundelser: 17 pct. for at imødekomme kundens fortrukne resultat, 10 pct. for at forny kontrakten og 3 pct. vil undgå publicering af ubehagelige resultater.

Den engelske regerings tilskud til forskning og til sektorforskningen er faldende, og institutionerne må i højere grad forlade sig på private midler eller eksternt rekvirerede opgaver. I undersøgelsen indgik bl.a. Byggeforskningsinstituttet, Transportforskningslaboratoriet m.fl.

som netop er blevet privatiseret. Generalsekretæren i fagforeningen for forskningsledere siger: "Der må gøres en indsats for at beskytte forskningsinstitutternes uafhængighed. Flere og flere offentlige myndigheder er afhængige af organer, som er afhængige af private midler. Prisen er, at offentligheden ikke stoler på, at rådgivningen er uafhængig. I sidste ende bliver regeringen taberen. Den vil få ukvalificeret rådgivning og forskningen vil have en lavere status".

Flere end 500 besvarede spørgeskemaet. Halvdelen af respondenterne oplyste, at de søger andet arbejde. Og hver tredje ønsker slet ikke at arbejde med forskning og udvikling.
(THES 11.2 2000).

GB: Uniboss tjener på 3.8 millioner

130 akademikere tjener mere end en million om året, viser en aktuel statistik

Englands højeste betalte er dekanen for London Business School, John Quelch, som tjente 3.8 mio. kroner i det akademiske år 1998-99. Han fik en lønforhøjelse med 20 pct. på bare et år. Skolen er ranked som nummer et business-skole i Europa og nummer otte i verden.

Den næstbedste løn hentede Edinburghs rektor med 1.78 mio. kroner.

Den verdenskendte sociolog Anthony Giddens får 1.6 mio. kroner om året for at profilere London School of Economics (og han er nr. 21. på listen).

Og den bedste kvinde kom ind som nummer 68 med en løn på 1.3 mio. kroner på Manchester Metropolitan University. (Ud af 168 institutionsledere var kun de 12 kvinder). Og rektor for Sheffield Hallam erfarede, at hun gik 12 pct. ned i løn i forhold til sin mandlige forgænger.

Der var også en som scorede et gyldent håndtryk på en årsløn - 1 mio. kroner - da universitetet skulle kompensere rektoren for Thames Valley-universitetet, da han blev afskediget i utide. Den nye rektor fik til gengæld stillet bil, chauffør og benzin til rådighed, hvilket alene løb op i 150.000 kroner.

Generelt har topledere været bedre til at hente lønstigninger hjem. De har øget lønnen med knap 5 pct., mens deres underordnede kun fik en forhøjelse på 3.5.

"Rektorer er meget bedre betalt end resten af staben. Hvem der beslutter betaling og hvad kriterierne er, er en hemmelighed. De ansatte har ret til at vide det", siger en repræsentant for AUT, fagforeningen for universitetslærere.

(THES 28.1 2000)

GB: Forfærdende sexismen

Beskyldninger om sexismen har ramt Institute of Learning and Teaching, som eller var oprettet for at fremme, forbedre og professionalisere god undervisningspraksis under de videregående uddannelser. Instituttet skulle angiveligt fremme "forfærdende kvindelige stereotyper", der skulle være anvendt "absolut upassende" øvelseslitteratur, sagde et medlem af udvalget for lige muligheder (da. ligestillingsudvalget). Øvelseslitteraturen indfattede bl.a. eksempelsamling på en succesfuld mand beskrevet som en kompetent og fornyende lærer stillet over for en kvinde med en varm, men lettere ekcentrisk og engagerende personlighed.

En klager siger: "Jeg forstår ikke, hvorfor køn skal være et så væsentligt indslag. Der er så få af os kvinder på de højere uddannelser og vi er nødt til at arbejde så hårdt for at være med, at det er rædselsfuldt".

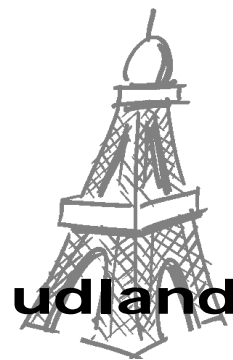
Den engelske universitetslærer-fagforening AUT har tidligere haft uformelle samtaler med instituttet om lige muligheder.

(THES 11.2 2000).

Tyskland: Adgangsgebyrer

Det regerende tyske socialdemokrati er i intern splid om undervisningsafgifter. Mens undervisningsministeren prøver at fastholde, at uddannelserne skal være gratis, fordi Tyskland ikke kan tåle at miste et eneste talent i den internationale konkurrence, så modarbejder de enkelte delstatsregeringer (som betaler for uddannelsessystemet) mod en aftale, som generelt forbyder afgifter.

(THES 4.2 2000).



Tyskland: Sultestrejke for forskning

En 65 årig universitetsprofessor i genetik-filosofi sultestrejkede i 12 dage i protest mod, at hans tværvideenskabelige lærestol skulle nedlægges, når han gik på pension. Til sidst gav Humboldt Universitetet efter og nedsatte en uafhængig ekspertkommission til evaluering af instituttet samt en planlægningskommission, der skal diskutere fremtiden med bl.a. professoren.

Professoren begrundede sultestrejken med, at han uden held havde prøvet i 8 år at gøre opmærksom på instituttet, der har to akademikere og en sekretær. I de 12 dage levede professoren kun af mineralvand og den ilt, som publiciteten gav ham.
(THES 11.2 2000).

Citations-indeks' problematiseret

Forskere fra USA viser ofte fremragende resultater, når de måles på citations-indeks' - antallet af citeringer. Indeks'et har dog en fejlkilde, idet der viser sig at være en kraftig forbindelse mellem et lands forskerpopulations størrelse, forskerinstitutionernes størrelse og så omfanget af anerkendelse, fx gennem citeringer. Størrelse giver en misvisning som favoriserer USA-forskere.

Derfor har Sylvan Katz fra Sussex Universitet udarbejdet en korrektion, som inddrager forskerpopulationens størrelse, fordi arbejde i et land med et stort videnskabeligt samfund resulterer i et uproportionalt stort antal citeringer.

I den korrigerede tabel er det især Schweiz, men også England som indtager de første pladser i en sammenligning, som også inddrager USA, Frankrig og Tyskland.

(THES 4.2 2000).

Kenya: Ludere uden AIDS

30 kenyanske ludere har trods stor erhvervsaktivitet undgået at få HIV, på trods af, at de lever i midt-afrika, hvor 90 pct. af verdens AIDS-tilfælde findes. Luderne har i gennemsnit lavet forretninger med fire mænd pr. dag - og heraf skulle en statistisk set være HIV-positiv. Canadiske mikrobiologer mener nu - bl.a. efter at have studeret en af ludernes familie - at modstanden er genetisk betinget. Forskerne har været tilknyttet en AIDS-klinik i 1985 og deres opdagelse af de 15 opstod efter observation af 600 ludere, hvoraf to-trediedele blev testet HIV-positive.

(THES 11.2 2000).

DTU med ondt i pædagogikken

Pædagogikum for nyansatte er ikke nok. De gamle vip'ere skal på pædagogikum, kræver studenterne i Polyteknisk Forening på DTU



De gamle vip'ere skal også have pædagogikum, det er ikke nok, at det tilbydes alle nyansatte. Undervisningen skal målsættes, og hvis der er undervisere, der ikke kan levere ordentlig undervisning, så skal det på længere sigt have konsekvenser for deres ansættelse, lyder budskabet fra Polyteknisk Forening på DTU.

DTU har besluttet, at alle nyansatte, der ikke kan dokumentere deres pædagogiske kvalifikationer, skal gennemgå et pædagogikum, så deres pædagogiske kvalifikationer bliver undersøgt og blåstempelt. Til det er der afsat omkring 200 timer per snude, hvor teori og praksis skal vekselvirke.

Mads Aspelin, næstformand i KandidatStudieNævnet på DTU - og tidligere talsmand i Polyteknisk Forening - er tilfreds med, at de nyansatte kommer på pædagogikum, men det er ikke tilstrækkeligt.

“Der er problemer med undervisningen i et rimeligt stort omfang her på DTU. Problemet er specielt stort, når de dårlige undervisere placeres på introducerende kurser. Og så er forskerne også tit så dybt nede i deres eget forskningsområde, at de ikke tager initiativer på det pædagogiske område”, siger han.

Grundlæggende skyldes problemet, at undervisningen på DTU ikke vægtes tilstrækkelig højt i forhold til forskningen. Polyteknisk Forening ser derfor gerne, at undervisningsmæssige kvalifikationer vejer tungere i ansættelsen af nye vip'ere, og har derfor foreslået, at medlemmer af studienævnet skal have en finger med i bedømmelsen af ansøgere til vip-stillingers pædagogiske kvalifikationer. De ser også gerne, at undervisningen løbende evalueres af eksterne grupper/konsulenter, så undervisningen vurderes af helt uafhængige personer. Hvis de eksterne konsulenter identificerer undervisere med problemer, så skal de have mulighed for at forbedre deres kvalifikationer, og lykkes det ikke inden for en rimelig periode, så skal de ud af klappen.

Undervisningsvogtning?

“Undervisningsvogtningen som indføres på Københavns Universitet lyder lidt bombastisk, men med tiden kan det være, at vi måske ender på noget lignende”, siger Mads Aspelin. KU-vogtningen betyder i praksis, at undervisere som gentagne gange får dårlige studenterevalueringer, skal på en form for pædagogikum og have en mentor tilknyttet. Hvis han ikke forbedrer sig i løbet af tre-fire år, så kan han blive fyret. Mads Aspelin tager dog afstand til, at evalueringerne alene skal baseres på studenterevaluering, andre parter bør også indrages.

Til gengæld ser han gerne, at det bliver gjort obligatorisk, at lærere skal deltage i en eller anden form for pædagogisk udviklingsarbejde inden for en fem-ti-årig periode.

Når DTU endnu ikke er kommet så langt med evalueringen af undervisningssiden, skyldes det ifølge Mads Aspelin, ikke at ledelsen er imod sådanne initiativer, men derimod at de frygter for massiv modstand fra VIP-siden. Han er da heller ikke i tvivl om, at hvis det for alvor skal batte, så skal der være tale om en bottom up-proces.

Trods henvendelse til DTU's ledelse er det ikke lykkedes at få en kommentar herfra.

Dukkede

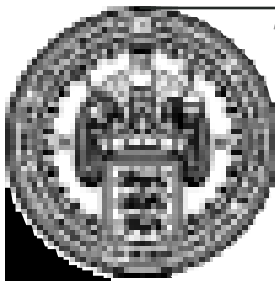
I Forskerforum nr. 131 kan vi forskere ved Aarhus Universitet læse, at hvis vi er uenige med Frands Mortensen i hans vurderinger og konklusioner i den såkaldte Dandy-sag, har det følgende årsager:

1. Vi vil ikke forstyrres i vores forskning (generelt),
2. vi synes det er for langt at køre ind til universitetet helt ude fra Højbjerg hvor vi har travlt med at passe både kone og børn og sejlbad (generelt),
3. vi er i vores forskning selv afhængige af fremmede penge (hvis vi kommer fra Sundhedsvidenskab),
4. vi er bange for dekan Karl Pedersen (hvis vi kommer fra Naturvidenskab),
5. vi er bange for ikke at få penge fra Universitetets Forskningsfond (hvis vi kommer fra Humaniora),
6. vi vover ikke at gå i polemik med prorektor (hvis vi kommer fra Samfundsvidenskab).

Sådan mener altså Frands Mortensen, og det er han i sin gode ret til. Udsagnene siger på enhver måde mere om Frands Mortensen og hans forhold til argumenter end de siger om sagen.

Og det er det, der giver anledning til nogen undren over FORSKERforums dobbeltopslag. Er formålet at belyse en bestemt psykologisk og argumentations-etisk disposition (Mortensens), der går ud på, at folk som man ikke er enig med, må være drevet af alle mulige underlødige motiver (for ellers ville de naturligvis mene ligesom mig)? Men i så fald passer opslagens overskrifter rigtig dårligt. I dem står der nemlig - herunder i forsidehenvisningen - at sagen “fortæller om” og “afslører” et klima, hvor forskere “dukker hovedet i stedet for aktivt at forsvare den frie forskning”.

Annoncen har tidligere været bragt i HOVEDOMRÅDET



hoveder?

Hvis det var FORSKERforums intention at undersøge eller belyse denne påstand havde det måske været rimeligt - og i øvrigt i tråd med almindelig journalistisk etik - også at henvende sig til nogle af dem der hævdes at "dukke hovedet" og høre om de i det mindste kunne fabrikere en plausibel begrundelse for deres skammelige adfærd.

Havde man orket at spørge sig for, ville man have fundet ud af, at vi faktisk er mange forskere (og fagforeningsmedlemmer) på Aarhus Universitet som ser særdeles alvorligt på enhver indskrænkning af forskningsfriheden. Og som anser Dandy-sagen for bl.a. at have vist, at retningslinjer, procedurer og kompetencefordelinger på dette område hidtil har være helt utilstrækkelige. Ikke mindst på vores foranledning har Konsistorium ved Aarhus Universitet - lige så enigt som det afviste Mortensens krav om rektoratets samlede og øjeblikkelige afgang - vedtaget at lade udarbejde nye, præcise retningslinjer for samarbejde med eksterne bevillingsgivere med henblik på at forhindre, at lignende konfliktsituationer kan opstå.

Det kan man så håbe til sin tid vil være interessant også for FORSKERforum. I mellemtiden kunne det være interessant for os andre at høre hvordan det nu er FORSKERforum finder, at Frands Mortensen-opslaget i nr. 131 er saglig og kritisk journalistik. Det er jo os, det handler om, ikke?

Prof. Morten Kyndrup, Aarhus Universitet, VIP-repræsentant i Konsistorium

Svar:

Det var alene artiklens hensigt at eksponere Frands Mortensens argumentation samt erfaring med "det akademiske arbejdsmiljø" på baggrund af Dandy-sagen. Om den journalistiske fremstilling så er vellykket eller ej, skal jeg ikke dømmе om.

Lektorstilling søges besat ved Det naturvidenskabelige Fakultet, KU

Tidspunkt: Tidligst fra 2004 (men sandsynligvis senere da yderligere nedskæringer kan påregnes).

Ansøgerens kvalifikationer:

- Du skal have gennemført studiet på normeret tid (gerne hurtigere), med de højeste karakterer. Publikationer undervejs, i særdeleshed under speciale, er en selvfølge.
- Du skal have gennemført et ph.d.-studium (til en løn der ligger langt under almindelig startløn for akademikere, skønt du er blandt de dygtigste og mest arbejdsomme) og fuldført et post doc.-forløb (der ikke er til at opdrive). Du kan også søge som adjunkt, men du vil næppe komme i betragtning;
- Du har præsteret en alenlang publikationsliste;
- Du har evnen til på magisk vis at få mindst halvfems procent af de studerende til at bestå eksamen uden at slække på kvaliteten, trods underbehandling og bevillingsmangel.

Fakultetet kan tilbyde:

- Lavere løn end på det private arbejdsmarked;
- Konstante nedskæringer, samtidig med politiske udmeldinger om det modsatte;
- For lave forsknings- og undervisningsbevillinger kombineret med stærkt voksende studenteroptag. Total mangel på forståelse herfor og evne til at ændre det i forsknings- og undervisningsministeriet, blandt andet på grund af magtkampe mellem de to ministerier og hyppige ministerskift;
- Jævnlig og markante ændringer i forskningspolitikken der umuliggør enhver langsigtet planlægning;
- Nedslidte faciliteter og bygninger og sandsynligvis et rigtig elendigt psykisk arbejdsmiljø.
- Du må forske i selvalgt emne. Forudsat, selvfølgelig, at din forskning indenfor få år har en direkte positiv effekt på bruttonationalproduktet. Endvidere bør det ligge indenfor et satsningsområde (ellers er der næppe nogen penge til at forske for).
- Vedvarende mistæneliggørelse fra politikere og interessegrupper;
- Knaphed på tid til forskning hvis du vil undervise kvalificeret, og omvendt. Forskning bør generelt foregå i fritiden. Det er dig også pålagt at formidle din viden til offentligheden;
- For lidt teknisk assistance og forældet apparatur;
- Jævnlig institutevalueringer, der på lige år siger at du forsker for lidt, på ulige år at du underviser for lidt.

Det vil være en enorm fordel hvis du er uhelbredeligt idealistisk.

KØBENHAVNS UNIVERSITET



Stripperkongens piger?

Nej, derimod masser af studerende, syge dyr og moderne universitetslærere i TV2's nye docu-soap om dyrlægestuderende på Landbohøjskolen

Åh, Vimmersvej, åh Vimmersvej ... Hun går rundt med numsen bar, hurra ...Åh Vimmersvej”.

Deres udsendte skulle lave interview om **“Dyrlægevej 16”**, noget nyt pop-fjernsyn om virkeligheden blandt dyrlægestuderende. Docu-soap hedder det på moderne dansk og Deres udsendte forestillede sig malende Stripperkongens piger (*succes-serie på TV-Danmark*) tilsat lidt gris, ko, hund eller kat. Men **“Dyrlægevej 16”** serverer hverken bare numser eller bare patter, fortæller **Poul Kjar fra Easy-film**, som producerer programmet, der sendes på TV2.

“Jamen, hvorfor har du så ikke valgt at lave et program om pornostjernen Sarah Young, hun studerede da vist jura på et tysk universitet”, spurgte jeg skuffet. Det ville da være et oplagt valg. Og velinformerede kilder fortæller tilmed, at pornostjernen har kendskab til undervisningssektoren, fra dengang hun lavede filmen: *“Op på katederet”*.

Men nej. Poul Kjar er urokelig. Ikke engang en flig af interesse kunne han mønstre: *“Så ville hun smide blusen et par gange, hvad interessant ville der være ved det?”*, gen-spørger han. Næh, i stedet for at zoome ind på C-skåle går programmet i kødet på en gruppe unge dyrlægestuderendes studieliv.

“Hvorfor skal vi dog høre om det? Er det ikke usexet?”, lyder en svag omskrivning af mit første spørgsmål. Jeg har stadig ikke fået livet forventningen om noget a la Stripperkongens piger. Men producenten er ubøjelig:

“Det er altid godt stof med unge og studier. Der er selvfølgelig ingen videnskabelig grund til at lave udsendelsen, men der er godt stof i de studerende. De slider og slæber og de møder en masse modstand. Det er grundkonflikten, at det er svært at blive dyrlæge”. Da-da-da. Over en periode på seks afsnit følger seerne livet på Landbohøjskolen. De præsenteres for rystende nervøse studier, der skal op til eksamen, verdens bedste fredagsbar (Landbohøjskolens), kæreste-liv og nyfødte kalve for blot at nævne et par eksempler.

Og det der med nyfødte og syge dyr, det sælger altså også virkelig billetter, skulle jeg hilse og sige fra producenten.

Akademiker-TV?

Da FORSKERforum jo et ganske alvorligt foretagende, havde jeg også forberedt nogle dybdeborende spørgsmål. Seriøse journalister spørger altid om konsekvenser:

“Flytter det noget?”, spurgte jeg, med spredhagl.

Det vidste Poul Kjar ikke rigtig:

“Jeg ville ønske jeg kunne sig ja, men jeg ved det ikke. Men jeg kom selv derud med flere fordomme om Landbohøjskolen, som et gammeldags sted for umoderne jyder. Men det er slet ikke sådan. Det er meget moderne mennesker, som studerer der. Det er faktisk som en by i byen, hvor folk har kærester, fester, nogle bor der endda, et sted som nærmest har sit helt eget liv. Jeg har i hvert fald fået et meget positivt indtryk af stedet”, fortæller tilrettelæggeren, der selv er jyd og har sin uddannelse på universitetet.

Også lærerne på institutionen får gode ord med på vejen. De er ikke grå typer, som gemmer sig bag deres fodformede ECCO-sko højt oppe i elfenbenstårnet. Men derimod moderne mennesker. Og selv de lærere, som er af den gamle skole portrætteres positivt.

“Vi har Lis Eriksen med, hun har arbejdet derude fra 1960. Hun er



måske af den gamle skole. Hun er skrap og hører de studerende grundigt, men hun gør det af et godt og kærligt hjerte”. Ikke meget slam der.

“Er de ikke alt for konservative til at kunne stille op til docu-soap”, forsøgte jeg igen. Måske var der en åbning der?

“Ja, jo”, mumlede han, *“i modsætning til Stripperkongens piger åbner de medvirkende ikke bare deres hjem for TV-holdet. De er meget bevidste om, at der er TV til stede, og at det vil komme ud i offentligheden. Folk har reageret meget forskelligt på TV-folkenes tilstedeværelse. Nogle gange har de bare åbnet armene. Andre gange har de været meget skeptiske”*.

Sådan er akademikere jo. Ikke meget sensation i dem. Det må være svært at være rigtig journalist på sådan et stofområde.